

Djurunderstödda insatser med katt på svenska äldreboenden

– Kattens påverkan och välfärd

*Animal Assisted Intervention with cats in Swedish retirement homes –
Impact and welfare of the cat*

Hanna Ayata Karbin

Självständigt arbete • 30 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Veterinärprogrammet
Uppsala 2022

Djurunderstödda insatser med katt på svenska äldreboenden – Kattens påverkan och välfärd

Animal Assisted Intervention with cats in Swedish retirement homes – Impact and welfare of the cat

Hanna Ayata Karbin

Handledare: Lena Lidfors, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa
Examinator: Maria Andersson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Omfattning: 30 hp
Nivå och fördjupning: A2E
Kurstitel: Självständigt arbete i veterinärmedicin
Kurskod: EX0869
Program/utbildning: Veterinärprogrammet
Kursansvarig inst.: Institutionen för kliniska vetenskaper

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2022
Omslagsbild: Hanna Ayata Karbin

Nyckelord: Djurunderstödda insatser, djurunderstödd terapi, äldreboende, katt, terapidjur, Covid-19

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här:

<https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Många av våra äldre i Sverige lider idag av ensamhet, oro och ångest. Efter att Covid-19-pandemin drabbade Sverige hårt infördes besöksförbud på alla landets äldreboenden, vilket gett ökad depression och ångest hos de äldre. För att förbättra måendet hos våra äldre kan djurunderstödda insatser användas. Studier har visat att djurunderstödda insatser kan minska depressionen och öka välfärden och livskvaliteten för äldre på äldreboenden. Att äga djur har visat ha en positiv påverkan på flertalet hormoner, känslan av ensamhet och avskildhet. Detta examensarbete har, med en enkätstudie via Netigate, undersökt förekomsten av terapidjur på äldreboenden i Uppsala och Stockholms län, med inriktning på djurslaget katt. Enkäten har även undersökt om pandemin haft en påverkan på djurverksamheten och om äldreboenden sett en risk för spridning av Covid-19 till följd av katten. Totalt skickades enkäten ut till 315 äldreboenden per e-mail. Av dem var det 109 äldreboenden som svarade på hela enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 35 %. Enkäten var öppen i en månad, och en påminnelse skickades ut per e-mail efter halva månaden.

Resultaten visar att flera olika djurslag förekommer på äldreboendena som katt, hund, häst, höns, akvariefiskar och lantbrukets djur. En stor del av de äldreboenden som svarat har eller har haft någon form av djurverksamhet på boendet. Det är 25 äldreboenden som har permanent boende djur hos sig, 31 äldreboenden som har djur på besök hos sig och 23 äldreboenden som anordnar besök till djur. Resultaten visar även att pandemin har påverkat främst möjligheten till besöksdjurverksamhet, där vårdhundar och vårdhästar fått ställa in sina besök. Katt är det vanligaste djuret som är permanent boende på äldreboendena. De äldreboenden som har katt ($n=16$), och de som tidigare har haft katt boende hos sig ($n=13$) har i hög grad rapporterat flertalet positiva effekter av katten på de äldre. Inga olyckor hos de äldre till följd av katten och ingen allergi hos de äldre eller anhöriga förekommer på något av de äldreboenden som i dagsläget har katt. Fyra äldreboenden har sett en risk för spridning av Covid-19 bland de äldre eller personal till följd av katten, och ett äldreboende har valt att inte skaffa en ny katt på boendet då de såg en risk att djur kan bidra till spridning av Covid-19.

Katter har, enligt enkäten, en viktig roll för de äldre. Då pandemin påverkat besöksmöjlighet på äldreboenden, och då äldre blivit mer isolerade och eventuellt känt sig mer ensamma under pandemin, kan katter på äldreboenden haft en extra viktig roll för de äldres mående under pandemin. Risken att katten ska sprida Covid-19 är enligt tillgängliga studier begränsad, och kattens roll i Covid-19-epidemiologin verkar i dagsläget vara mycket liten. Katter verkar dock kunna smittas av sina ägare, och replikera viruset, men de flesta får inga kliniska symptom och lider därmed inte av sjukdomen. För katter på äldreboenden där Covid-19 finns kan man minimera risken för att katten smittas genom att isolera den från de smittade, ha god handhygien innan man klappar katten och ha god handhygien vid kattens mat- och vattenskål.

Slutsatsen är att katt på äldreboende kan vara en stor tillgång för de äldre. Så länge katten sköts om av personal och får den vård och omsorg den behöver påverkas kattens välfärd inte negativt av att den bor på ett äldreboende.

Nyckelord: Djurunderstödda insatser, djurunderstödd terapi, äldreboende, katt, terapidjur, Covid-19

Abstract

Elderly people in Sweden who live in retirement homes have been reported to experience loneliness, anxiety and depression to a greater degree than those who live at home. The pandemic has affected Swedish nursing homes greatly, and visits to elderly people living in retirement homes was prohibited in March 2020. Animals and Animal Assisted Intervention (AAI) have been shown to have a great impact on people, and elderly have been reported to feel less anger, anxiety, loneliness and depressed after AAI. This study aims to examine whether Swedish retirement homes in Uppsala and Stockholm's county use animals in their daily activities, and whether the pandemic have had an impact or not. The study is mainly focused on cats and their impact on elderly people living in retirement homes. An online survey was sent to 315 retirement homes, and was completed by 109 (35%) of the homes.

Results show that almost 80% of the retirement homes have or have had some kind of animal activity. Cats are the most common animal living in these homes, and dogs are the most common visiting animal. Other animals such as hens, horses, aquarium fish and farm animals have also been reported. During the pandemic visits have been cancelled, and it has been harder to arrange visits with care animals, such as therapy dogs or horses. The retirement homes that have a cat living with them have seen a great impact of the cat on the elderly, and no allergy or injuries have been reported in the elderly due to the cat. Four homes saw an increased risk with spreading of Covid-19 due to the cat.

Cats seems to have an important role to elderly people. They have a great positive effect, which might have been important during the lockdown when elderly may have felt even more isolated, lonely and depressed than before. The risk of cats spreading Covid-19 is low, according to existing studies, and cats do not seem to have an important role in the Covid-19 epidemiology. They do not seem to be affected by the virus, even though they can get infected and replicate the virus, and their health or welfare are not affected by Covid-19.

In conclusion cats in retirement homes are an important asset, and can improve quality of life in elderly living in retirement homes. The welfare of the cat must however be considered, but as long as the cat gets the health and care they require their welfare will not be affected negatively.

Keywords: AAI, AAT, retirement homes, cat, Covid-19

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1. Syfte och frågeställningar	10
2. Litteraturöversikt	11
2.1. Äldres mående och äldreomsorg i Sverige	11
2.1.1. Demens.....	12
2.1.2. Psykisk ohälsa	12
2.2. Djurunderstödda insatser	12
2.2.1. Positiva effekter av AAI.....	13
2.2.2. Negativa effekter av AAI	16
2.2.3. Tidigare kandidat- och examensarbeten	17
2.3. Katten	19
2.3.1. Kattens beteende och välfärd	19
2.3.2. Sjukdomar hos katt	20
2.3.3. Katt- människorelation	21
2.4. Covid-19	21
2.4.1. Effekter av Covid-19	21
2.4.2. Spridning från människa till djur.....	22
2.4.3. Spridning mellan katter	23
2.4.4. Sjukdom hos katt till följd av Covid-19	24
2.4.5. Kattens roll i spridning av Covid-19	25
3. Material och metoder	27
3.1. Litteraturstudien	27
3.2. Enkätstudien	27
3.3. Besök på äldreboenden.....	28
3.4. Datahantering	28
4. Resultat.....	29
4.1. Generell användning av terapidjur	29
4.1.1. Äldreboenden med permanent boende djur	31
4.1.2. Äldreboenden med besöksdjur	32

4.2.	Äldreboenden med katt	34
4.3.	Katter på äldreboenden	38
4.4.	Covid-19	40
4.5.	Besök hos äldreboenden med katt.....	42
4.5.1.	Katt 1.....	42
4.5.2.	Katt 2.....	42
5.	Diskussion.....	44
5.1.	Antal svarande.....	44
5.2.	Förekomst av djur på äldreboenden.....	44
5.3.	Pandemins påverkan på förekomst av djur på äldreboenden	46
5.4.	Katt på äldreboende	47
5.4.1.	Olyckor och incidenter	47
5.4.2.	Positiva och negativa effekter av katt på äldreboende	48
5.4.3.	Sjukdomar och välfärd hos katten	49
5.4.4.	Kattens roll i spridning av Covid-19 på äldreboenden	50
5.4.5.	Kattens påverkan på äldres mående under pandemin.....	51
6.	Konklusion	53
	Referenser.....	54
	Tack	62
	Populärvetenskaplig sammanfattning	63

1. Inledning

I Sverige är det idag ungefär 20 % av befolkningen som är 65 år eller äldre. Många äldre kan på grund av sjukdom, psykisk eller fysisk skada inte bo själva. Både psykisk ohälsa och demenssjukdom är sjukdomar som i stor grad drabbar våra äldre, och påverkar deras vardag och livskvalitet. Många äldre har i rapporter från socialstyrelsen rapporterat om känsla av ensamhet, oro och ångest (Socialstyrelsen 2018a; Socialstyrelsen 2020a). Ensamhetskänsla har rapporterats vara vanligare för äldre som bor på särskilt boende jämfört med de som bor hemma (Socialstyrelsen 2020a).

Djur har i flera årtusenden varit en stor och viktig del av människans liv. Idag används de både som sällskap, till arbete och inom livsmedelsproduktionen. Inom äldreomsorg kan djur även användas i djurunderstödda insatser, vilket är målinriktade och strukturerade insatser med djur (Jegatheesan *et al.* 2014/ 2018). Studier som gjorts i olika delar av världen har sett att den mentala hälsan förbättras hos människan vid både djuräggande (Turner *et al.* 2003) och djurunderstödda insatser (Crowley-Robinson *et al.* 1996). Människan påverkas även fysiologisk positivt vid närvaro av djur (Odendaal 2000; Allen *et al.* 2002), och djur kan till och med minska risken för att deras ägare ska drabbas av, eller dö, av kardiovaskulära sjukdomar (Friedmann *et al.* 1980; Qureshi *et al.* 2009; Mubanga *et al.* 2017).

För att förbättra välfärden och den dagliga vardagen för äldre kan djur på äldreboenden användas. Ett tidigare examensarbete som gjorts visade att många äldreboenden i Uppsala och Västra Götalands län antingen hade djur boende hos sig eller tillät djur att komma på besök på boendet (Nyberg, 2018). Många äldreboenden som svarade var även positivt inställda till användandet av djur på boendet. Djurunderstödda insatser kan därmed vara en tillgång för att påverka våra äldre positivt och förbättra deras vardag.

I detta examensarbete har användandet av djurunderstödda insatser i Uppsala och Stockholms län undersökts. Då det under det senaste året även rått hårda restriktioner till följd av Covid-19-pandemin har arbetet även syftat till att se över hur pandemin har drabbat förekomsten av djur på äldreboenden i dessa län.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att undersöka förekomsten av djurunderstödda insatser på äldreboenden i Uppsala och Stockholms län, med inriktning på djurslaget katt. Arbetet syftar även dels till att se över risken för skador till följd av katterna, dels till att se hur Covid-19 påverkat förekomsten av djur och dels till att se över katternas välfärd.

Följande frågeställningar är tänkta att besvaras:

- Vilket/vilka djur finns/har funnits på äldreboendet och hur kom de till boendet?
- Har den rådande Covid-19-pandemin påverkat förekomsten av katt på äldreboenden?
- Har äldreboendena omplacerat/gjort sig av med katten/katterna på grund av risk för att katten/katterna kan få Covid-19 eller sprida Covid-19 till de äldre?
- Hur påverkas de äldre av katterna?
- Hur är katternas mående och välfärd?

2. Litteraturöversikt

2.1. Äldres mående och äldreomsorg i Sverige

Enligt Socialstyrelsen (2020a) är det ungefär 20 % av Sveriges befolkning som idag är 65 år eller äldre, och andelen personer över 65 år varierar mellan olika kommuner i landet. Av de som är 65 år eller äldre bodde 5,4 % på särskilt boende 2020, vilket motsvarar cirka 108 000 personer (Socialstyrelsen 2021). Med särskilt boende menas ett boende anpassat för omvård, service och stöd åt de äldre (IVO 2019).

Äldre i Sverige lider av flertalet olika sjukdomar. Ensamhet, psykisk ohälsa och demens är exempel på några av dessa (Socialstyrelsen 2018a; Socialstyrelsen 2020a; Socialstyrelsen 2020b). Ungefär hälften av de som bodde på särskilt boende 2020 upplevde lätta besvär av ångslan, oro, eller ångest (Socialstyrelsen 2020b). Av de boende på särskilt boende besvärades hälften av ensamhet då och då, medan närmare en femtedel besvärades av ensamhet ofta (Socialstyrelsen 2020b). Äldre på särskilt boende upplever en större ensamhetskänsla än de som bor hemma med hemtjänst (Socialstyrelsen 2020a), och en rapport från socialstyrelsen visade att förekomsten av psykisk ohälsa är större hos gruppen ”personer över 65 år” än gruppen ”mellan 18 och 65 år” (Socialstyrelsen 2018b).

I samband med Covid-19-pandemin 2020 uppstod ytterligare komplikationer. Den 30 mars 2020 införde regeringen besöksförbud på alla Sveriges äldreboenden, från och med första april samma år, för att försöka hindra smittspridning (Regeringen 2020). I en rapport från Folkhälsomyndigheten såg man att de smittskyddsåtgärder som satts in minskade antal dödsfall till följd av Covid-19. Man såg även att hälsan hos personer 70 år eller äldre riskerade att påverkas negativt till följd av fysisk distansering och isoleringen (Folkhälsomyndigheten 2020). I en studie från Frankrike gjord på äldre med Alzheimers sjukdom, boende på äldreboende, såg man att nivåer av depression och ångest ökade hos de äldre under pandemin (El Haj *et al.* 2020). Forskarna i studien menar att ökningen av depression och ångest kan bero på den drastiska förändringen som tillkom på boendet till följd av pandemin och/eller att de äldre isolerats.

2.1.1. Demens

Enligt Socialstyrelsen (2018a) insjuknar mellan 20- till 25 000 människor i demens varje år, och antalet personer med demenssjukdom beräknas komma att fördubblas till 2050 i Sverige.

Demens innefattar flertalet sjukdomar som alla i olika grad påverkar minnet och kognitiva förmågor. Demens kan delas in i tre huvudgrupper. Huvudgrupperna är primärdegenerativa sjukdomar (exempelvis Alzheimers sjukdom), vaskulära sjukdomar (exempelvis stroke) och sekundära sjukdomar (exempelvis alkoholmissbruk eller HIV) (Svenskt demenscentrum 2020). Ibland kan det vara svårt att avgöra vilken av dessa huvudgrupper som personen drabbats av, eller att personen lider av flera olika typer av demens, och då kallas sjukdomen för blanddemens (Svenskt demenscentrum 2020).

2.1.2. Psykisk ohälsa

I en rapport från Socialstyrelsen (2018b) framgår det att psykisk ohälsa hos personer över 65 år är ett område som behöver mer uppmärksamhet. Enligt rapporten är depression hos äldre ett lika stort och vanligt problem som demens. I en lägesrapport från Socialstyrelsen framgår det att äldre som lider av psykisk ohälsa ofta får symptom som svårigheter att sova, trötthet, sämre koncentrationsförmåga och minskad vikt (Socialstyrelsen 2020a). Generellt är psykisk ohälsa vanligare hos äldre med äldreomsorg. Personer som bor på särskilt boende uppger i större utsträckning problem med ångest, ångslan och oro jämfört med de som bor hemma (Socialstyrelsen 2018b; Socialstyrelsen 2020b).

2.2. Djurunderstödda insatser

Djurunderstödda insatser (Animal Assisted Intervention, AAI) definieras av Jegatheesan *et al.* (2014/2018) som ”en målinriktad och strukturerad insats som medvetet involverar eller omfattar djur inom hälso-, utbildning- och omsorgstjänster”. Djurunderstödd terapi (Animal Assisted Therapy, AAT) inkluderas inom AAI, och utförs av utbildad personal. Även djurunderstödd aktivitet (Animal Assisted Activity, AAA) inkluderas inom AAI och är en informell interaktion mellan människa och djur (Jegatheesan *et al.* 2014/ 2018).

Det finns flera studier som visar på fördelar med AAI (Hoffmann *et al.* 2009; Le Roux & Kemp 2009; Nordgren & Engström 2014; Thodberg *et al.* 2016a; Rodrigo-Claverol *et al.* 2020). Det finns dessutom flera studier som visar på att interaktion med djur eller att äga djur har positiv påverkan på människans hälsa och mående (Allen *et al.* 2001, 2002; Odendaal & Meintjes 2003; Turner *et al.* 2003).

AAI kan däremot också vara kopplat till en del risker. Exempelvis finns det studier som visar på att inte alla gynnas av AAT (Wells & Rodi 2000; Colby &

Sherman 2002; Thodberg *et al.* 2016b). Även allergi, zoonoser eller risk för bit-skador kan förekomma (Brodie *et al.* 2002).

2.2.1. Positiva effekter av AAI

Flera olika fördelar har setts med AAI och djurinteraktion såsom minskad ensamhetskänsla (Banks & Banks 2002, 2005), minskad depression och ångest (Hoffmann *et al.* 2009), minskad ilska (Crowley-Robinson *et al.* 1996), ökad socialisering mellan människor (Fick 1993; Bernstein *et al.* 2000), ökning av positiva hormoner (Odendaal 2000; Odendaal & Meintjes 2003), ökad livskvalité (Sellers 2006; Nordgren & Engström 2014; Olsen *et al.* 2016) och lägre blodtryck (Allen *et al.* 2001, 2002; Stasi *et al.* 2004).

Depression och ångest

Flera studier har sett att både depression och ångest minskar signifikant vid närvaro av djur eller efter interaktioner med djur (Crowley-Robinson *et al.* 1996; Rieger & Turner 1999; Hoffmann *et al.* 2009; Olsen *et al.* 2016).

Hoffmann *et al.* (2009) såg i sin studie att deprimerade människor hade en signifikant minskad ångest efter 30 minuters AAI med en hund. I kontrollgruppen, som enbart träffade och pratade med en människa, sågs ingen signifikant minskning i ångest hos patienterna. I studien fick patienter diagnostiserade med depression fylla i ett frågeformulär både innan och efter AAI. Med hjälp av frågeformuläret kunde aktuell ångestnivå (state-anxiety) mätas. Aktuell ångestnivå mättes även innan och efter hos kontrollgruppen. Kriterier för att få vara med i studien var att man inte fick vara hundrädd, ha allergi eller aversion mot hundar.

Crowley-Robinson *et al.* (1996) jämförde i sin studie ett äldreboende med en permanent boende hund, ett äldreboende med en besökshund och ett äldreboende utan djur (men med besök av en människa). I studien använde de sig av ett frågeformulär för att mäta ”profile of mood states” (POMS). POMS beskriver genom sex olika mått en persons tillstånd. Dessa mått är spännt sinnestillstånd, depression, ilska, trötthet, friskhet och förvirring. I studien använde de ett frågeformulär med 65 olika ord relaterade till hur man känner sig och varje person som deltog fick, i en femgradig skala, fylla i huruvida de känt vardera känslan under den senaste veckan. I studien kunde de se att depression, spännt sinnestillstånd och ilska signifikant minskade hos de äldre på det äldreboendet som hade en hund permanent på boendet. Spännt sinnestillstånd och depression sågs även minska hos den grupp som hade en besökshund på boendet, men dessa nådde inte signifikanta värden i studien. De såg även att depression och ångest sjönk signifikant hos de som hade besök av en människa, vilket visar att även mänskliga besök kan ha en stor påverkan på de äldres mående.

I en studie av Rieger & Turner (1999) såg man att personers beteende påverkas av depression, bland annat var deprimerade människor sämre på att visa sin avsikt

till en interaktion i förväg. De såg även att personer som kände sig deprimerade startade flera interaktioner med sin katt. För dem var det en fördel att ha en katt då dessa personer hade svårt att initiera en interaktion med människor. De resonerar i studien att det är lättare att interagera med sin katt då katten inte kräver att man kommunicerar sin intention i förväg. De såg även att katten kände av sin ägares deprimerade tillstånd och initierade flera huvud- och flankstrykningar hos ägaren om ägaren kände sig deprimerad. Slutligen såg de att kattens vilja att följa ägarens interaktion var en stark faktor till att minska depression hos ägaren.

Socialisering och ensamhetskänsla

Både socialisering människor emellan och känslan av avskildhet eller ensamhet kan förbättras av att äga djur (Turner *et al.* 2003) eller av AAI (Fick 1993; Bernstein *et al.* 2000; Banks & Banks 2002, 2005; Rodrigo-Claverol *et al.* 2020).

Turner *et al.* (2003) såg att katten minskade negativa känslor hos sin ägare och fick dem att känna sig mindre avskilda. Även Banks & Banks (2002) såg att djur kan påverka känslan av ensamhet då de jämförde tre olika långtidboenden. I studien såg de en signifikant minskning i ensamhetskänsla hos de som genomgick AAT. De såg även att det inte spelade någon roll om man hade ett eller tre AAT-möten per vecka då även ett möte per vecka minskade ensamheten hos de boende signifikant (Banks & Banks 2002).

Bernstein *et al.* (2000) såg att typen av konversation ändrades vid AAT då de äldre hade flera långa konversationer under AAT jämfört med de som genomgick ett vanligt terapeutiskt program. De såg även att den största skillnaden mellan AAT och vanligt terapeutiskt program var mängden beröring, då de äldre under AAT klappade på djuret. Författarna menar att då beröring är en viktig del för social stimulering är denna aspekt av AAT viktig att ta hänsyn till.

Det är inte bara typen av kommunikation som har setts påverkas av AAT, även förbättring i kommunikation kan fås. I en ny studie från 2020 såg man att människor äldre än 65 år med kognitiva nedsättningar hade en signifikant förbättrad kommunikation efter AAT (Rodrigo-Claverol *et al.* 2020).

Djur kan även i vissa fall ersätta mänsklig kontakt. Stambach & Turner (1999) såg att människor hade större anknytning till sin katt om de hade färre betydande människor omkring sig. De såg även att katten gav mer emotionellt stöd ju större anknytning man hade till den. Detta diskuterar författarna kan tyda på att katten för vissa människor kan vara en ersättning för mänsklig social kontakt.

Hormonell påverkan

Det har visats att vid interaktion med en hund påverkas och frisätts flertalet hormoner. Man har sett att vid positiv interaktion mellan en hund och en människa så ses en signifikant ökning av β -endorfin, oxytocin, prolaktin, dopamin och fenyl-ättiksyra (Odendaal 2000; Odendaal & Meintjes 2003). Ökning av dessa hormoner

har observerats i både människan och hunden, och man har även sett att hos människan minskar kortisol medan det hos hunden finns tendenser men ingen signifikant minskning av kortisol efter interaktionen (Odendaal 2000; Odendaal & Meintjes 2003).

I en studie där man jämfört människa-hundinteraktion med att läsa en bok såg man att båda grupperna hade påverkan i ovanstående nämnda hormoner, men att det fanns en signifikant skillnad i ökningen av β -endorfin, oxytocin och prolaktin, där ökningen var större vid interaktion med en hund än vid bokläsning (Odendaal & Meintjes 2003).

Kardiovaskulär påverkan

Människa-djurkontakt har också visats ha positiva effekter på blodtryck och hjärtfrekvens (Allen *et al.* 2001, 2002; Stasi *et al.* 2004; Handlin *et al.* 2018). Allen *et al.* (2002) såg att djurägare hade signifikant lägre hjärtfrekvens och blodtryck generellt jämfört med icke-djurägare och att de hade som lägst blodtryck vid närvaro av sitt djur. De såg även att djurägare hade signifikant lägre blodtryck och hjärtfrekvens vid stressinducerande moment som huvudräkning och att ha handen i ett kallt isbad (så kallat "cold pressor test"). Stasi *et al.* (2004) kunde se att äldre som fått AAT fick signifikant lägre blodtryck. I deras studie såg de att äldre som bodde på ett äldreboende och fick besök av en katt under en sex-veckorsperiod hade signifikant lägre blodtryck jämfört med äldre som enbart utförde sina vanliga dagliga aktiviteter.

Att äga djur har även visats påverka risken att drabbas av och/eller dö av kardiovaskulära sjukdomar (Friedmann *et al.* 1980; Friedmann & Thomas 1995; Qureshi *et al.* 2009; Mubanga *et al.* 2017). Två äldre studier visar att djurägare hade signifikant högre överlevnad ett år efter allvarlig hjärtsjukdom jämfört med icke-djurägare (Friedmann *et al.* 1980; Friedmann & Thomas 1995). Qureshi *et al.* (2009) såg att kattägare hade lägre risk att dö till följd av hjärtinfarkt och kardiovaskulära sjukdomar. Mubanga *et al.* (2017) såg att hundägare i singelhushåll i Sverige hade en lägre risk att insjukna i kardiovaskulära sjukdomar och att hundägare i Sverige generellt hade lägre mortalitet både överlag och till följd av kardiovaskulära sjukdomar.

Livskvalité

Flera studier har sett och diskuterat att AAI kan förbättra livskvalitén hos äldre med demens (Sellers 2006; Nordgren & Engström 2014; Olsen *et al.* 2016). Olsen *et al.* (2016) såg att AAA hade en signifikant påverkan på livskvalitén hos äldre personer över 65 år med allvarlig demens och kognitiv påverkan. Även en studie genomförd på äldreboenden i Sverige har sett att AAI kan förbättra livskvalitén hos de äldre (Nordgren & Engström 2014).

2.2.2. Negativa effekter av AAI

Ineffektivt

Det finns studier som visar att AAT inte ger någon påverkan på människan (Thodberg *et al.* 2016b). Andra studier visar att det till och med kan påverka människans mående negativt och ge ökad depression (Colby & Sherman 2002) och att djur kan ge en större känsla av ensamhet (Wells & Rodi 2000). De kunde inte se att djurägare hade bättre psykiskt välmående eller minskad ensamhet, och de såg att djurägare rapporterade större känsla av ensamhet och uttråkning (Wells & Rodi 2000).

Thodberg *et al.* (2016b) såg att AAT inte hade någon påverkan på äldre som bodde på äldreboende i Danmark. I deras studie såg de att varken besök av hund eller närvaro av en robotsäl eller leksakskatt påverkade kognitiv funktion, BMI eller depression hos de äldre. Studien var designad så att varje deltagare fick besök av antingen en hund, en robotsäl eller en leksakskatt i närvaro av en besökare. Besökaren var inte ägaren till hunden. Alla besöken varade tio minuter och de skedde på deltagarens rum på boendet. Vid dessa besök närvarade även en observatör som höll sig i bakgrunden för att inte störa konversationen. Hunden var kopplad under besöken och placerad bredvid den äldre så att denne skulle kunna klappa hunden. Robotsälen och leksakskatten hölls i besökarens armar, och vid efterfrågan placerades den hos den äldre. Konversationen skedde huvudsakligen mellan besökaren och deltagaren.

Colby & Sherman (2002) såg att beroende på vilken anknytningstyp man har så påverkas man olika av social interaktion med djur. De som hade en trygg anknytning gynnades av AAT medan de som hade otrygg-undvikande anknytning (med höga nivåer av ångest och undvikande beteenden) fick högre nivåer av depression efter interaktion med en hund. Författarna diskuterar att inte alla äldre gynnas av AAT och att de som bor på ett äldreboende ska erbjudas flera olika aktiviteter så att alla personlighetstyper gynnas.

Zoonotiska sjukdomar

En studie från 2019 visade att det var vanligt förekommande med potentiella zoonotiska patogener hos hundar och katter som deltog i AAI-program i Virginia, USA (Boyle *et al.* 2019). Man såg även att den utbildade personalen som hade hand om djuren hade låg uppfattning om smittspridning och inte följde riktlinjer som fanns kring handhygien vid kontakt med djuren (Boyle *et al.* 2019). I en annan studie såg man att två kliniskt friska katter på ett långtidboende bar på meticillinresistenta *Staphylococcus aureus* (MRSA) (Coughlan *et al.* 2010). Man såg dessutom att på de avdelningar där dessa två katter gick bar även människor på MRSA. Det går i studien dock inte att fastställa huruvida smittan överfördes från katterna till människan, och om katterna agerat smittspridare eller ej. Författarna diskuterar att det är möjligt att smittan överfördes från människorna till katterna.

I Sverige skiljer sig dock förekomst av patogener jämfört med USA. Huvudsakliga zoonotiska sjukdomar som involverar katt är ringorm och toxoplasmos (*Toxoplasma gondii*). Båda dessa sjukdomar går att förebygga med god handhygien och regelbundna veterinärbesök. Risken för toxoplasmos minskar även vid regelbunden tömning av kattlådan och god hygien kring kattlådan (Brodie *et al.* 2002). God handhygien innefattar att man tvättar händerna noga både efter kontakt med djur och innan kontakt med mat, och att man undviker kontakt med faeces. För att ytterligare undvika risk för smittspridning bör man ställa kattlådan långt ifrån ytor där mat tillagas (Friedmann & Son 2009). Risken för parasitinfektioner kan även minskas om katten hålls som innekatt (Chalkowski *et al.* 2019).

Allergi

Allergiska reaktioner kan ske så snabbt som tio till tjugo minuter efter att man utsatts för ett allergen (Hanson 1985). Vanliga symptom vid pälsdjursallergi är hosta, rhinit, konjunktivit och astma (Schantz 1990), där astma ofta är genetiskt betingat (Hanson 1985). I Sverige lider ungefär 30 – 40 % av befolkningen av någon form av allergi, och ungefär 18 % av befolkningen av pälsdjursallergi (Astma och allergiförbundet u.å; Läkemedelsboken 2018). Både direkt och indirekt kontakt med djur kan utlösa symptom hos pälsdjursallergiker. Det är både päls och utsöndringar som exempelvis saliv och urin som ger upphov till allergiska symptom (Läkemedelsboken 2018).

Bitskador

Enligt Schantz (1990) är bitskador en vanlig och allvarlig djurrelaterad skada. Genom att noggrant välja ut djur till AAA och utbildning av personal som hanterar djuren bör risken för bitskador minimeras (Brodie *et al.* 2002).

I en svensk studie såg Westling *et al.* (2006) att den vanligaste orsaken till infektion till följd av kattbett var *Pasteurella multocida* (*P. multocida*). I 91 % av fallen var betett lokaliserat på handen eller armen. I studien undersökte man även munfloran hos de katter som orsakat bettet (i de fall det var en tamkatt som orsakat bettet). Man såg att *P. multocida* återfanns i 70 % av katternas pharynx. I en kontrollgrupp av katter kunde *P. multocida* isoleras i 100 % av katternas munhålor. Man såg även i studien att en äldre kvinna fick cellulit och septikemi till följd av kattbettet, med växt av *P. multocida* i blododling. Det finns dessutom två utländska fallrapporter om äldre personer, utan immunoinkompetens, som fått sepsis, meningit och septisk artrit till följd av infektion med *P. multocida* efter kattbett (Layton 1999; Caserza *et al.* 2017).

2.2.3. Tidigare kandidat- och examensarbeten

Nyberg (2018) undersökte i sitt examensarbete förekomsten av djur på äldreboenden i Uppsala och Västra Götalands län, vilka djur som förekom och personalens

uppfattning om terapidjur. Arbetet riktade in sig på användandet av katt. Resultat från det arbetet visade att 30 % av de äldreboenden som svarade hade djur boende hos sig, 10 % hade djur som kom på besök under dagen och 34 % hade djur på besök då och då. De djur som kom på besök under dagen var både utbildade vårddjur och djur som anhöriga eller personal hade med sig. Det vanligaste djuret som förekom var enligt arbetet hund, och de flesta (95 %) av dessa kom på besök till boendet. Det näst vanligaste förekommande djuret var katt, och där var de flesta (77 %) permanent boende på äldreboendet, medan 23 % av de som svarat angav att katterna kom på besök. Det var även vanligt förekommande med höns, och då angav många äldreboenden att de hade sommarhöns. Resultaten visade även att 85 % av äldreboendena som svarade angav att de sett ökat socialt umgänge för enskilda boenden som positiv effekt av deras katt, och 62,5 % såg ökat socialt umgänge mellan boenden. Andra positiva effekter som rapporterades i arbetet var ökad kommunikation hos de boende, ökad aktivitet hos boende, minskad ensamhet och minskad oro och stress hos de boende. Negativa effekter av katterna som rapporterades var allergiska reaktioner hos boende eller personal (65 %), allergisk reaktion hos anhörig (17 %) och ökad belastning på personalen (35 %). Skador hos de boende eller personal till följd av katten rapporterades förekomma hos 11 % av de äldreboenden som svarade, och skada på katten till följd av de boenden rapporterades hos 17 %. Det var även nästan en fjärdedel som rapporterade att katten orsakade skada på utrustning och/eller omgivning, såsom möbler.

Wass (2019) undersökte i sitt kandidatarbete möjligheten att adoptera ut hemlösa katter från katthem till äldreboenden. I arbetet skickades två separata enkäter ut till äldreboenden och katthem i hela Sverige. Resultaten från enkäten som skickades till katthem visade att 56 % av de katthem som svarade hade adopterat ut katt till äldreboenden, och 78 % av katthemmen trodde att äldreboenden kunde bli ett bra permanent hem för omplaceringskatter. Krav från katthemmen var dock att särskild personal skulle sköta om katten, och äldreboendet skulle även ges möjlighet att kontakta katthemmet för råd och eventuella frågor. Det största eventuella problemet enligt de katthem som svarade var att ingen ur personalen skulle ansvara för och sköta om katten. Nästan alla katthem ansåg att det är vuxna katter som bör omplaceras på äldreboenden då de har ett lugnare psyke, vill kela mer och då äldre katter tenderar att bo kvar på katthemmet längre än yngre katter. Många katthem ansåg att katten bör vara social, trygg, lugn och uppskatta människor. Det var 91 % av de katthem som svarade som var positiva till att ha ett framtida samarbete med att omplacera katter till äldreboenden. Resultaten från den enkät som skickades ut till äldreboenden visade att 27,5 % av de äldreboenden som svarade har eller har haft en eller flera katter boende hos sig. Det var 68 % av äldreboenden som har eller haft katt som såg positiv effekt av katterna på de äldre, medan 32 % inte såg någon påverkan alls. Inget av äldreboenden svarade att katten hade haft en negativ påverkan på de äldre. Den positiva effekten som flest äldreboenden rapporterade

var minskad ensamhetskänsla hos de äldre och att de äldre blev lugnare och mindre utåtagerande. Det var 15 % av äldreboendena som inte haft katt som var positiva till att skaffa katt, och 55 % kunde kanske tänka sig det men då med kravet att det skulle vara rätt förutsättningar och att de kunde få hjälp. På frågan om äldreboendena kunde tänka sig ett samarbete med katthem svarade 8 % ja, 40 % svarade att det ej var möjligt i dagsläget men att de kunde tänka sig ett framtida samarbete och 30 % svarade nej men att de boende får ta med sina egna husdjur. Det var 22 % av äldreboendena som inte kunde tänka sig ett samarbete varken nu eller i framtiden. Det största problemet som äldreboenden såg med inneboende katt var pälsdjursallergi (41 %) och att ingen kan ansvara för katten (8 %).

2.3. Katten

2.3.1. Kattens beteende och välfärd

Välfärd hos djur kan betraktas ur olika perspektiv. Historiskt har man ansett att god välfärd fås vid god biologisk funktion såsom god hälsa, avsaknad av skada eller sjukdom och god kapacitet för reproduktion (Casey & Bradshaw 2007). Ett annat perspektiv på djurvälfärd innefattar djurets förmåga att kunna utföra sina naturliga beteenden, vilka varierar hos olika arter (Casey & Bradshaw 2007). Ett tredje perspektiv bygger på att djur kan känna olika känslor och att dessa känslor samt djurets mentala status utgör grunden för dess välfärd (Casey & Bradshaw 2007). Ny forskning inom djurvälfärd av Mellor (2016) menar att välfärd är ett subjektivt tillstånd som upplevs av djuret. Vidare menar författaren att det endast är vid medvetande som välfärd upplevs, och att upplevelsen antingen är positiv eller negativ. Huruvida upplevelsen är positiv eller negativ varierar mellan olika arter och individer inom arten. Olika arter har olika behov och på en individnivå är miljöfaktorer och tidigare upplevelser hos individen av betydelse för att avgöra om en upplevelse är positiv eller negativ. Förutsättningarna för djurvälfärd är därmed aldrig konstant, och förutsättningarna för god välfärd hos ett djur behöver inte vara detsamma som för ett annat.

God välfärd för katt innefattar bland annat att de ska ha tillgång till en bekväm yta att vila på, då de spenderar stor del av dagen med att sova eller vila, och att de ska ha ytor där de kan gömma sig eller gå undan vid behov (Rochlitz 2007). I hushåll med flera katter är det viktigt att katterna kan komma ifrån både människor men även de andra katterna. Det bör därför finnas tillräckligt med ytor så att katterna kan vila eller gömma sig samtidigt utan att behöva göra det på samma yta (Rochlitz 2007). Det bör finnas minst en kattlåda per två katter, men allra helst en kattlåda per katt (Rochlitz 2007). Det kan även vara en fördel att fördela mat och kattlåda över större ytor så att katterna ej behöver trängas kring dem (Rochlitz

2007). Då katter är sociala krävs det även interaktion med katten för att tillgodose god välfärd, såsom att klappa den eller att leka med den (Rochlitz 2007).

Oförståelse om kattens normala beteende kan leda till minskad välfärd hos katten och vad människan uppfattar som problembeteenden (Bradshaw 2018). Stress hos katten är ofta en underliggande faktor för problembeteenden och minskad välfärd. Stressen kan bero på ändring i kattens miljö, dålig katt-människorelation, konflikt med andra katter i hushållet eller oförutsägbarhet för katten (Amat *et al.* 2016). Vanliga problembeteenden är att katten urinerar och defekerar på felaktiga ställen, aggression mot människor, aggression mot andra katter och att katten klöser på möbler (Heath 2007).

Urinerar utanför lådan kan vara i form av doftmarkering och är då dels associerat med hushåll med flera katter där katten revirmarkerar och dels associerat med sexuellt beteende. Urinerar utanför lådan kan även uppkomma till följd av sjukdom, miljöförändringar som orsakar stress, felaktig placering av kattlådan (exempelvis för nära kattmaten) eller att kattlådan rengörs för sällan (Olm & Houpt 1988).

Att klösa är för katten ett viktigt och komplext beteende då det dels används som kommunikation med andra katter och dels som möjlighet att avlägsna lösa klobitar (Heath 2007). Att klösa är därför ett naturligt beteende för katten. Det är oftast när katten klöser på och förstör möbler som det anses vara ett problem, och ett sätt att undvika detta är genom att införskaffa klösbrädor/klösmöbler (Heath 2007).

Aggression hos katten kan vara rädslorelaterad och rädda katter tenderar att rikta aggression mot människor vid närmanden, särskilt om de känner sig trängda eller hotade (Curtis 2008). Det är däremot inte enbart rädsla hos katten som inducerar aggression gentemot människor. Man har kunnat visa att aggression hos katter riktad mot sin ägare är vanligt när man sätter katten i knät eller när man klappar den mot kattens vilja, och att katter som ogillar att bli klappade oftare visade aggression (Ramos & Mills 2009). Aggression hos katten riktad mot människor kan även vara så kallad omdirigerad aggression, exempelvis om ägaren kommer emellan två katter vid ett kattbråk (Curtis 2008). Ramos & Mills (2009) har i sin studie dessutom visat på att tidigt trauma i kattens liv är associerat med risk för aggression hos katten. Exempel på tidigt trauma är i studien att katten blivit jagad, blivit dragen i pälsen eller svansen av barn, ramlat ut ur ett fönster eller en trafikolycka (Ramos & Mills 2009).

2.3.2. Sjukdomar hos katt

Några av de vanligaste sjukdomarna hos seniora katter är hypertyreos, avmagring, njursjukdom, magtarmproblem och diabetes (Agria 2019). Även övervikt och tandproblem är vanligt förekommande sjukdomar hos katt (Evidensia 2020; Agria 2018).

I ett tidigare examensarbete av Jonson (2019) undersöktes hälsostatus hos katter på äldreboenden i Västra Götaland, Uppsala och Stockholms län. I arbetet var det

tandsten och övervikt som var de vanligaste anmärkningarna hos katterna. Författaren gjorde även en observationsstudie på de undersökta katterna och såg då att katterna verkade trygga i sin miljö på äldreboendet (Jonson 2019).

Övervikt

Kattrelaterade riskfaktorer för övervikt har visats vara kattens ålder, kastrationsstatus, ras och om katten vistas inne (Wall *et al.* 2019). Det är främst katter i medelåldern (8-12 år) och kastrerade katter som har ökad risk för övervikt medan raskatter har lägre risk för övervikt. Gällande utevistelse har katter som vistas ute en lägre sannolikhet att drabbas av övervikt jämfört med katter som hålls inne. Även en svensk studie av Öhlund *et al.* (2018) som genomfördes på Universitetsdjursjukhuset (UDS) i Uppsala visade på liknande resultat. Man såg att 44 % av de katter som besökt djursjukhuset, och fått en viktbedömning enligt en niogradig skala (BCS), var överviktiga. Man såg att katter över 15 år hade mindre sannolikhet att vara överviktig än katter i åldern 7-10 år, och att raskatter som birma och perser hade mindre risk för övervikt. Studien visade även att äta torrfoder var associerat med övervikt hos katten jämfört med att äta blötfoder. Andra kattrelaterade riskfaktorer som var associerade med övervikt var att äta ivrigt och inaktivitet (Öhlund *et al.* 2018).

2.3.3. Katt- människorelation

Katten har historiskt sett ansetts vara asocial och ensamlevande (Crowell-Davis 2007). Detta är en felaktig uppfattning då katten är en social varelse som vid samlevnad med andra katter kan skapa anknytning och vänskapliga relationer. Tecken på detta är att de tvättar varandra, sover bredvid varandra och stryker sig mot varandra (Crowell-Davis *et al.* 2004). Katter är även sociala med människor. I en studie såg man att de stimuli som flest katter fördrog var social interaktion med människa, följt av mat (Vitale Shreve *et al.* 2017). Katter har även visats kunna läsa av mänskliga känslor och visats ha stark anknytning till sin ägare (Edwards *et al.* 2007; Quaranta *et al.* 2020).

2.4. Covid-19

2.4.1. Effekter av Covid-19

Covid-19 var 2020 den tredje vanligaste dödsorsaken i Sverige, efter tumörsjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar (Folkhälsomyndigheten 2021). I samband med Covid-19-pandemin införde regeringen och Folkhälsomyndigheten flera olika åtgärder för att minska smittspridningen. Bland annat begränsades antalet personer på allmänna platser, besöksförbud på äldreboenden infördes och råd om distans-

undervisning, minskad fysisk kontakt och hygienrutiner gavs. Även insatser till äldre, såsom dagliga verksamheter, gemensamma aktiviteter och olika temadagar minskade som åtgärd för att minska smittspridningen. (Folkhälsomyndigheten 2021).

Enligt Hossain *et al.* (2020) påverkar karantän och isolering den mentala hälsan både hos personer som isoleras eller sätts i karantän och hos vårdpersonal. Ängest, depression och välmående påverkas negativt hos personer vid isolering. Vårdpersonal som jobbar under karantän eller isolering upplever i högre grad akut stressyndrom, utmattning, sömnsvårigheter och koncentrationssvårigheter (Hossain *et al.* 2020).

I en studie som genomfördes i Storbritannien såg man att djurägare som haft dålig mental hälsa innan så kallad ”lockdown” hade ett starkare band till sina djur och att det inte fanns något signifikant samband mellan olika djurslag och anknytningen till sitt djur (Ratschen *et al.* 2020). I studien såg de även att djuräggande var associerat med en mindre försämring av den mentala hälsan och mindre känsla av ensamhet under isolering jämfört med icke-djuräggande.

I Sverige har även positiva effekter av de smittskyddsrestriktioner som togs fram setts, utöver minskad smittspridning av Covid-19. Exempelvis sågs minskad spridning av andra virussjukdomar som säsongsinfluensa, RS-virus och vinterkräksjuka under 2020 (Folkhälsomyndigheten 2021). Även minskning i pneumokockinfektion sågs 2020, speciellt hos människor som var 65 år eller äldre (Folkhälsomyndigheten 2021).

Jeziarski *et al.* (2021) undersökte i sin studie hur Covid-19-pandemin påverkade kattägare i flera olika länder genom att skicka ut en enkät som kattägarna fick svara på. Ungefär 20 % av de som svarade upplevde det svårare att få veterinärvård för katten, medan 73 % inte upplevde svårigheter att äga katt under pandemin. De såg även att katterna gett positiv påverkan på sin ägare då 75 % av de svarande upplevde minskad psykologisk spänning under pandemin till följd av sällskap av sin katt. Författarna har som konklusion att pandemin inte skapat så många svårigheter för kattägare och att katterna bidragit till bättre mående hos sina ägare under pandemin.

2.4.2. Spridning från människa till djur

Det finns studier som visar på detektion av Covid-19 (SARS-CoV-2) i djur. De första djuren i USA som påvisades vara naturligt infekterade var fyra tigrar och tre lejon på Bronx zoo i New York, där alla sju djuren hade milda abnormalt respirationssymptom (McAloose *et al.* 2020). Data från en epidemiologisk studie som gjordes på djurskötarna och gensekvensering av SARS-CoV-2 i de infekterade djuren och djurskötarna indikerade människa-djurtransmission (McAloose *et al.* 2020).

Även katter har påvisats bära på SARS-CoV-2. I en studie i Hong Kong provtogs katter från hushåll där djurägaren varit infekterad med Covid-19 (Barrs *et al.* 2020).

RNA från SARS-CoV-2 detekterades i sex av 50 provtagna katter, där alla katterna var asymtomatiska. Författarna diskuterade att spridning från katt till människa kan vara teoretiskt möjligt men att de inte hade hittat några bevis för det (Barrs *et al.* 2020).

Schultz *et al.* (2021) kunde påvisa SARS-CoV-2 i en katt som bodde på ett äldreboende i Tyskland, där katten var asymtomatisk. På boendet fanns även två andra katter, som testades negativa för SARS-CoV-2. Smittans tros ha förts in via personal till boendet, och utbrottet började på en avdelning på bottenvåningen. En strikt hygienplan, isolering av alla boende och besöksförbud infördes för att minska spridningen mellan olika avdelningar. Trots detta så drabbades även andra avdelningar på boendet av Covid-19. De tre katterna fick initialt fortsätta röra sig fritt och hade även tillgång till utevistelse. Efter provtagning och konfirmation av att en av katterna var infekterad isolerades dock även katterna. Endast en av de tre katterna testade positivt för SARS-CoV-2 under hela utbrottet på äldreboendet. Data visade på människa-kattöverföring, där katten smittats från det initiala utbrottet på bottenvåningen. Inget bevis på spridning av Covid-19 från katten till de äldre på de andra avdelningarna kunde visas (Schultz *et al.* 2021).

Det finns däremot studier som inte sett på överföring av Covid-19 till husdjur från smittade djurägare. Temmam *et al.* (2020) kunde i sin studie inte se att djur som katt eller hund smittades av sina ägare som var sjuka i Covid-19. I deras studie använde de antikroppsdetektion för att avgöra om djuren genomgått infektion eller ej. Ingen av de katter eller hundar som var med i studien hade antikroppar mot SARS-CoV-2 en månad efter exponering. Författarna diskuterar att trots att det experimentellt har visats att katter kan infekteras, och replikera viruset, så är sannolikheten att de ska smittas i naturliga förhållande låg.

2.4.3. Spridning mellan katter

Halfmann *et al.* (2020) har i sin studie visat på spridning av SARS-CoV-2 mellan katter. I deras studie hade de tre katter som inokulerades med SARS-CoV-2 och tre katter utan SARS-CoV-2-infektion. De tre icke-infekterade katterna introducerades till, och hölls tillsammans med, var och en av de inokulerade katterna och exponerades på så sätt för viruset. Näs- och rektalsvabb togs på katterna för att detektera virus. Virus detekterades i alla inokulerade katterna en dag efter inokulation, och två dagar efter inokulation kunde virus även detekteras i en av de exponerade katterna. Efter sex dagar detekterades virus i alla tre exponerade katterna. Virus detekterades dock enbart med nässvabb hos alla katterna och ingen virusdetektion gjordes med rektalsvabb. Alla katterna i studien var asymtomatiska. Även Gaudreault *et al.* (2020) såg i sin studie att katt-kattöverföring skedde vid direktkontakt mellan katter inokulerade med SARS-CoV-2 och exponerade katter. Ingen av katterna i deras studie visade några kliniska symptom. I deras studie användes in-

takta hankatter som var mellan fyra och fem månader gamla, och alla katterna var ”antibody profile defined” (APD) och ”specific pathogen free” (SPF). De kunde i sin studie, till skillnad från Halfmann *et al.* (2020), detektera virus via rektalsvabb i både de inokulerade katterna och de exponerade katterna. I de katter som inokulerats med virus kunde de även efter obduktion detektera virus i mag-tarmkanalen och histologiskt visa på förändringar från övre och nedre luftvägarna.

Shi *et al.* (2020) såg i sin studie indikation på att virustransmission mellan katter även kan ske luftburet. De använde i sin studie tre katter mellan sex och nio månader gamla som inokulerades med SARS-CoV-2, och tre icke-infekterade katter i samma ålder som fick sitta i separata burar bredvid de inokulerade katterna för att exponeras för viruset. Virus kunde detekteras i faeces i alla tre inokulerade katter och hos en av de exponerade katterna. Obduktion gjordes av det kattparet där både den inokulerade och exponerade katten hade detekterbara virusnivåer i faeces. Vid obduktionen detekterades virus i mjuka gommen och tonsiller hos båda katterna, och även i trachea och näsmusslorna hos den exponerade katten. Hos de andra två kattparen kunde inget virus detekteras hos de exponerade katterna. De upprepade försöket på yngre katter, mellan 70 och 100 dagar gamla, och kunde även då påvisa virus i faeces hos alla inokulerade katter och hos en exponerad katt. I samma studie mätte de även virusets förmåga att replikera sig hos olika djurslag. De såg att viruset replikeras dåligt hos djurslag som hund, gris, kyckling och anka, medan det replikeras bra hos iller och katt. De såg även massiva lesioner i trachea och lungor hos yngre katter, mellan 70 och 100 dagar gamla. Författarna menar att deras resultat indikerar att viruset kan replikeras effektivt hos katter och att yngre katter är mer känsliga för viruset än äldre katter.

Bosco-Lauth *et al.* (2020) gjorde två kohortstudier på totalt sju katter, där fem katter inokulerats med SARS-CoV-2. De såg i sina studier att ingen av katterna som inokulerats visade på kliniska symptom av sjukdom. Alla katter som ingick i första kohortstudien, totalt tre stycken, inokulerades med SARS-CoV-2. Alla tre utsöndrade virus oralt och nasalt, med högst utsöndring nasalt tre dagar efter inokulation. Vid reinfektion av katterna sågs ingen virusutsöndring hos någon av dem. I andra kohortstudien inokulerades två av fyra katter. De andra två, naiva, katterna introducerades till de två som inokulerats. De såg att även de två från början naiva katterna utsöndrade virus efter direktkontakt med de infekterade katterna, vilket visar på att katterna kan smitta varandra. Författarna diskuterar att då katterna utsöndrar viruset under så kort tid så anses det inte finnas någon risk att de ska bidra till smittspridning hos människor.

2.4.4. Sjukdom hos katt till följd av Covid-19

Carvallo *et al.* (2021) beskriver i sin fallrapport en fyraårig hankatt som fått avlivats efter att den fått allvarliga respiratoriska problem. Katten hade även tidigare diagnosticerats med systoliskt blåsljud. Kattens ägare hade insjuknat och testats positivt

för SARS-CoV-2 några dagar innan katten insjuknade med respiratoriska symptom. Vid obduktion av katten såg man att katten led av hypertrofisk kardiomyopati (HCM). Man såg även flertalet histopatologiska lesioner i övre och nedre luftvägarna. Vid virussvabb för SARS-CoV-2 detekterades höga nivåer av virus-RNA och infektiöst virus i övre luftvägarna, lunga och hjärta. Författarna diskuterar att det finns likheter i kattens kliniska och patologiska bild jämfört med människor som drabbas av svår Covid-19-infektion. De diskuterar även möjligheten att HCM hos katt kan predisponera för allvarlig sjukdom och dålig prognos vid Covid-19-infektion hos katt.

Carpenter *et al.* (2021) undersökte i sin studie huruvida SARS-CoV-2 hos hund och katt påverkat deras död. De undersökte 10 fall av katter och hundar (fem katter och fem hundar) som testats positiv för SARS-CoV-2 och dött eller avlivats. I en av katternas fall ansågs infektion med Covid-19 vara den primära orsaken till att katten dog, i de andra fyra fallen ansågs Covid-19 endast vara slumpmässiga fynd. Katten var en fyraårig katt, som insjuknade med respiratoriska symptom. Vid svabb för SARS-CoV-2 påvisade de levande virus i övre luftvägarna, hjärta och lunga. Kattens kliniska symptom, histopatologiska fynd och påvisande av SARS-CoV-2 gjorde att SARS-CoV-2-infektion ansågs vara den primära orsaken till att katten avlivats.

Sailleau *et al.* (2020) provtog i sin studie katter och hundar som inkom till veterinärklinik i Frankrike med kliniska symptom som hosta, anorexi, diarré, letargi och andnöd. Alla djuren hade ägare som var konfirmerat smittade med Covid-19, och alla djuren provtogs för SARS-CoV-2 på kliniken. Totalt provtogs 22 katter och 11 hundar. Av dessa var det en katt som var positiv för SARS-CoV-2. Huruvida infektionen med SARS-CoV-2 var orsaken till att katten behövde veterinärvård framgår inte. Författarna diskuterar att trots att risken för att sprida Covid-19 till sin katt är låg så bör man (vid konfirmerad smitta hos människa) minimera kontakten med katten för att säkerställa kattens välfärd.

2.4.5. Kattens roll i spridning av Covid-19

I en studie av Bessière *et al.* (2021) undersöktes fem katter som bodde med ägare som smittats av Covid-19. Alla katter var innekatter och tillhörde veterinärstudenter eller en veterinär. Katterna provtogs dagligen hemma, under en vecka som ägaren satt i karantän, av ägaren genom svabb rektalt och oropharyngealt. Även ett miljöprov, där matskålar provtogs, utfördes samtidigt med en svabb dagligen. Minst sex veckor efter att ägaren tillfrisknats togs även blodprov från alla fem katter. En av katterna (katt 3) testades positivt för viruset dag tre och fyra, där både rektal- och oropharyngealsvabben var positiva. De hittade dock enbart låga nivåer av viruset i båda proverna. I det hushållet gav även miljösvabben positivt resultat dag fem och sex. En annan av katterna (katt 5) testade en gång positivt på oropharyngealsvabben, och i det hushållet gav även miljösvabben ett positivt resultat en dag.

Ingen av katterna hade kliniska symptom på sjukdom. Alla andra svabbar var negativa. Vid antikroppsdetektion var det bara katt 3 som hade utvecklat antikroppar, alla andra blodprov var negativa. Forskarnas konklusion var dels att Covid-19 hos katt troligtvis är underdiagnostiserat då ingen av katterna hade tecken på sjukdom, och dels att katter troligtvis inte spelar en så stor roll epidemiologiskt för spridning av Covid-19. Detta menar de då virusdetektion hos de positiva katterna och miljöproverna visade på liten och övergående mängd virus.

Lauzi *et al.* (2021) undersökte i sin studie huruvida husdjur som hund och katt passivt kan bära SARS-CoV-2 i pälsen och på så sätt fungera som smittspridare i ett hushåll. Studien utfördes i Italien och hundar och katter provtogs genom svabb på hud/päls och på tassarna mellan tårna. Svabbarna analyserades sedan med avseende på virus-RNA. Alla djur som var med i studien tillhörde ägare som varit smittade med Covid-19, och ingen av djuren som provtogs bar på virus-RNA. Deras resultat tydde på att husdjur som hund och katt inte agerar passiva smittbärare och att deras päls inte kontamineras från ägaren eller miljön. En stor begränsning i deras studie var dock att vissa av djuren provtogs bara dagar efter att ägaren konstaterats smittad med Covid-19, medan andra djur provtogs först två månader efter erhållet Covid-prov. En annan begränsning var att det ej undersöktes hur de smittade människorna betedde sig runt djuren och om de hade nära kontakt med djuren eller ej.

3. Material och metoder

3.1. Litteraturstudien

Artiklar till studien söktes fram i databaserna "Web of Science", "Google scholar" och "PubMed". Olika kombinationer av följande sökord användes: AAI, AAT, animal assisted therapy, animal assisted intervention, cat, cats, behaviour, behavior nursing home, retirement homes, zoonosis, risk, risks, cat bite, redirected aggression, allergy, allergies, covid-19. Även SLU-bibliotekets hemsida användes för att hitta böcker om immunologi och kattbeteende. Artiklar som hittades lästes igenom för att se om de var lämpliga till litteraturstudien. Lämplighet baserades dels på innehåll och dels på hur studien var utformad. En del review-artiklar användes som grund för att söka fram fler artiklar.

Information från Socialstyrelsen hittades via google, där sökorden "äldreomsorg Sverige", "äldres mående Sverige" och "covid-19 påverkan äldre" användes. Hemsidor som Agria, Evidensia, Anicura, astma och allergiförbundet och svenskt demenscentrum besöktes för att hitta tillgänglig information.

3.2. Enkätstudien

Frågorna till enkätstudien togs fram av mig med hjälp och stöd av min handledare. För att utforma och distribuera enkäten användes tjänsten Netigate. En testversion av enkäten skickades ut till familj och handledare. Enkäten skickades sedan ut till äldreboenden i kommuner i Uppsala och Stockholms län, totalt 34 kommuner. Dessa kommuner var: Enköping, Heby, Håbo, Knivsta, Tierp, Uppsala, Älvkarleby, Östhammar, Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Totalt skickades enkäten ut till 315 äldreboenden. E-mailadresser till äldreboendena togs fram via kommunernas hemsidor eller externa hemsidor från företaget bakom äldreboendet. Utöver dessa 315 boenden fanns det boenden som det

inte fanns en e-mailadress till. Dessa boenden inkluderas inte i enkätstudien. Totalt var det 20 äldreboenden i de 34 kommunerna som det inte fanns en e-mailadress till. Enkäten var öppen från 1 september till 30 september. Ett påminnelsemail skickades ut 15 september till alla e-mailadresser.

Enkäten var uppdelad i tre delar, och uppbyggd så att man enbart behövde besvara den del/de delar som berörde ens eget äldreboende. Del ett berörde generella frågor om boendet och användandet av terapidjur, del två berörde frågor om katt permanent boende på äldreboendet just nu och del tre berörde frågor om äldreboenden som haft katt permanent boende hos sig förut men inte längre hade det. Frågorna besvarades anonymt. För att varje svarande skulle besvara rätt del avslutades del ett med en fråga om äldreboendet har eller har haft katt boende hos sig. De som svarade nej fick avsluta enkäten. De som svarade att de har katt boende hos sig just nu kom till del två. De som svarade att de haft katt boende hos sig förut men inte har det längre kom till del tre. En del av frågorna gick enbart att besvara med ett svar medan en del av frågorna gick att besvara med fler svar per svarande. Vid frågor där mer än ett svar gick att fylla i angavs detta i ett förtydligande under frågan. Del två avslutades med en fråga om äldreboendet skulle kunna tänka sig ett besök så att jag fick träffa deras katt.

3.3. Besök på äldreboenden

De äldreboenden som svarat ”ja” på frågan och angett kontaktuppgifter kontaktades via e-mail. Tid och datum bestämdes för när besök av katten skulle ske. Till besöket togs en undersökningsmall och frågor fram. Endast två äldreboenden besöktes. Vid ena besöket var det verksamhetschefen som besvarade frågorna. Vid det andra besöket var det verksamhetschefen och en ur personal som besvarade frågor.

3.4. Datahantering

Alla svaren från enkäten hanterades anonymt. Totalt skickades enkäten ut till 315 boenden. Det var 126 stycken som svarade på enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 40 %. Av dessa var det 109 stycken (87 %) som slutförde hela enkäten, vilket ger en svarsfrekvens på 35 %. All data laddades ned från Netigate i en Excel-fil och hanterades från den filen. Från Netigate laddades även en PowerPoint-fil ned med alla resultaten sammanställda i stapeldiagram.

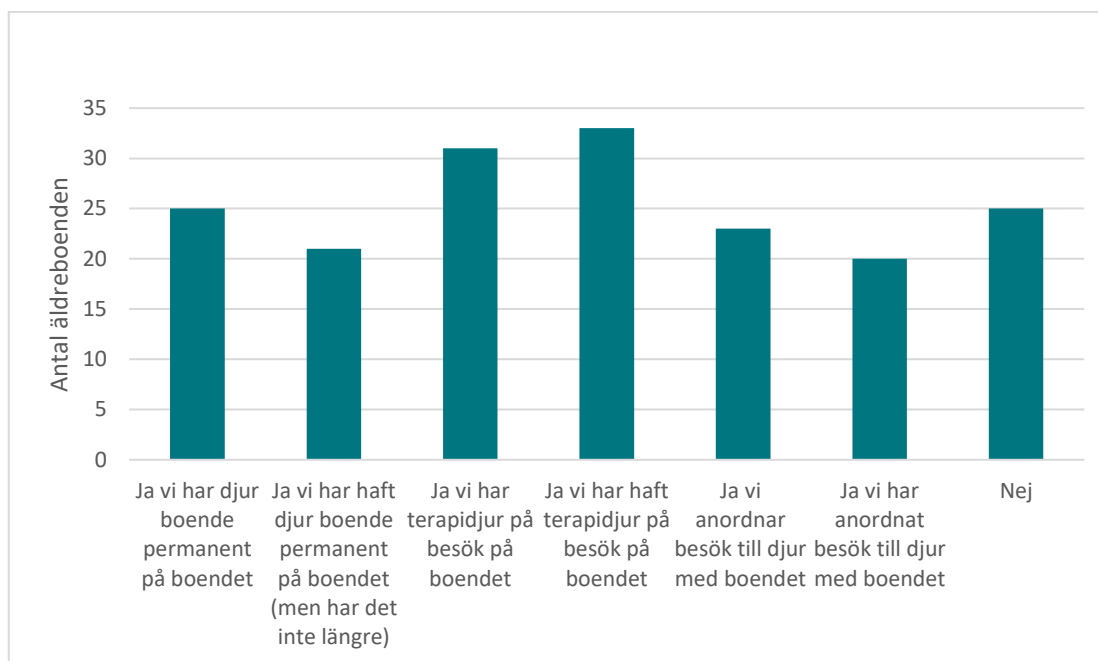
4. Resultat

Förekomsten av svarande som bedrev somatiskt omvårdnadsboende, demensboende, eller hade både somatiskt- och demensboende var jämnt fördelat (ungefär 20 % vardera). Andra typer av boenden som förekom var korttidsboende, eller en kombination av somatiskt-, demens- och korttidsboende. Av de svarande angav 3 % att de hade avdelning för geriatrisk psykiatri. Då svaren var anonyma kunde inga svar kopplas till de olika kommunerna. Svarande behövde inte ange vilken kommun de tillhörde då det kunde påverka anonymiteten i de mindre kommunerna.

4.1. Generell användning av terapidjur

Av de äldreboenden som svarat var det nästan 80 % som uppgav att de har någon form av djurhållning eller djuraktivitet på boendet. En femtedel av de svarande (n=25) uppgav att de har djur boende hos sig nu (Fig. 1). Nästan en femtedel av äldreboendena (n=21) uppgav att de tidigare har haft djur boende hos sig (Fig. 1). En fjärdedel (n=31) uppgav att de har djur på besök på boendet och strax över en fjärdedel (n=33) uppgav att de förut har haft besök men inte längre har det (Fig. 1). Strax under en femtedel uppgav att de anordnar besök till djur (n=23) respektive har anordnat besök till djur förut (n=20) (Fig. 1). Ungefär en femtedel (n=25) uppgav att de inte har eller har haft terapidjur (Fig. 1).

Av de äldreboende som angav att de ej har eller har haft djurverksamhet på boendet var det enbart ett äldreboende som gav två anledningar till detta, alla andra uppgav enbart en anledning. Av de äldreboenden som svarat uppgav totalt sex boenden att inget behov ansågs finnas, fem uppgav att det ej var möjligt på grund av allergirisk och tre hade ej tänkt på möjligheten. Två äldreboenden svarade att det berodde på pandemin och ett äldreboende uppgav att det ej var möjligt på grund av omvårdnad och/eller tid. Ingen av de svarande uppgav ekonomiska skäl som orsak. I fritext uppgav även tre äldreboenden en form av ”ny på jobbet” och att personen som svarade inte visste varför djur ej användes. Ett äldreboende svarade att kommunen har gett rådet att ej ha djur på äldreboenden och att de följer kommunens råd, och ett äldreboende angav att det var beslut taget av ledningsgruppen. Ett äldreboende angav att de är mitt i en uppstart.

Figur 1: Sammanställning av svaren på frågan om äldreboendet har eller har haft djur, alternativt anordnar eller har anordnat besök till djur utanför boendet. Varje svarande kunde fylla i flera alternativ, så om de både har djur boende hos sig och anordnar besök till djur kunde de fylla i båda alternativen (n=118).

Efter att äldreboendet svarat på frågan om de har någon form av djurhållning eller djuraktivitet på boendet fick de svara på en fråga om vilka djur de har eller har haft alternativt besöker eller har besökt. Flertalet olika djurslag förekommer både som permanent boende djur på boendet och som besöksdjur (Tab. 1). Hos de som har djur boende permanent hos sig nu var katt det vanligaste förekommande djuret (n=17), följt av akvariefiskar (n=6) och höns (n=6) (Tab. 1). Av de som angav att de har höns var det två äldreboenden som uppgav att hönsen enbart bor hos dem på sommaren. Som besöksdjur är hund det vanligaste förekommande djuret, både hos de äldreboenden som har besök av terapidjur nu och de som tidigare har haft det (Tab. 1). Hos de äldreboenden som anordnar besök är höns det vanligaste djurslaget som de besöker, följt av får, getter och kor (Tab. 1). Mindre vanligt förekommande djurslag som besöks är orm, spindel och alpacka (Tab. 1).

Tabell 1: Antal äldreboenden som angav vilka djurslag som förekommer vid olika typer av djuraktivitet hos äldreboenden som svarat. Varje äldreboende kunde ange flera djurslag på varje svarsalternativ.

	<i>Har djur boende permanent på boendet (n=25)</i>	<i>Har haft djur boende permanent på boendet (n=20)</i>	<i>Har terapidjur på besök (n=31)</i>	<i>Har haft terapidjur på besök (n=34)</i>	<i>Besöker djur (n=24)</i>	<i>Har besökt djur (n=19)</i>
Katt	17	9	1	3	1	2
Hund	4	11	29	31	8	4
Kanin	2	5	1	-	5	3
Häst	-	2	10	10	10	10
Marsvin	-	1	-	-	-	-
Akvariefiskar	6	6	-	-	-	-
Höns	6	2	2	4	15	11
Ko	-	-	-	-	3	5
Får	-	-	-	-	10	7
Getter	-	-	-	-	10	8
Kanariefågel	1	-	-	-	-	-
Undulat	1	2	-	-	-	-
Nymfparakit	1	-	-	-	-	-
Gris	-	-	-	-	2	-
Alpacka	-	-	-	-	1	-
Orm	-	-	1	-	1	1
Spindel	-	-	-	-	1	1
Anka	-	-	-	-	-	1

4.1.1. Äldreboenden med permanent boende djur

Det var 25 stycken äldreboenden som uppgav att de har djur boende permanent hos sig. Av dessa var det 16 stycken som enbart har ett djurslag, och nio stycken som har två djurslag eller fler. Av de som enbart har ett djurslag har de flesta angett katt (n=11). Ett äldreboende har enbart hund, ett har enbart höns, ett har enbart akvariefiskar och två äldreboenden har enbart kanin. Av de äldreboenden som hade flera olika djurslag varierade kombination av djur. Två äldreboenden uppgav att de har både katt och hund boende permanent hos sig, där det ena boendet även har kanariefågel; tre uppgav att de har katt och akvariefiskar, där ett av boendena även har höns; och två uppgav att de har akvariefiskar och höns, där ett av boendena även

har hund. Ett äldreboende uppgav att de har höns, undulat och nymfparakit. Ett äldreboende uppgav att de har katt och sommarhöns.

Av de som svarat att de tidigare haft djur boende permanent hos sig var det nio stycken som enbart haft ett djurslag boende hos sig och elva stycken som haft fler än ett djurslag boende hos sig. Av de som enbart har haft ett djurslag var det tre äldreboenden som enbart haft katt, fyra som haft hund, ett som haft häst och ett som haft undulat. Totalt var det 11 stycken äldreboenden som svarade att de har haft hund och nio stycken som svarade att de har haft katt (Tab. 1). Av dessa var det två äldreboenden som haft både hund och katt boende permanent hos sig. Det var sex äldreboenden som haft två djurslag boende hos sig, två äldreboenden som haft tre djurslag och tre äldreboenden som haft fyra olika djurslag boende hos sig.

De äldreboenden som har eller har haft djur boende hos sig fick svara på hur djuret kom till boendet (Tab. 2). Under övrigt uppgav tre personer förklaring att de köpt in djuret. Ett äldreboende uppgav att de inte vet hur djuret kom till äldreboendet då djuret redan fanns där när personen som svarade på enkäten började jobba. Övriga som angett ”övrigt” har fått in djuren via andra personer utanför boendet.

Tabell 2: Sammanställning över hur djuren kom till äldreboendet. Varje svarande kunde ange flera svar då de svarade för alla djur de har eller har haft boende hos sig. Både de som har djur boende permanent hos sig nu samt de som har haft det tidigare har kunnat svara på frågan. Svarsfrekvensen beräknas av antal svarande.

Hur kom djuret till äldreboendet	N=41
<i>Via personal</i>	17 (41%)
<i>Via boende</i>	16 (39%)
<i>Övrigt</i>	11 (27%)
<i>Via anhörig till boende</i>	5 (12%)
<i>Katthem</i>	4 (10%)
<i>Hundstall</i>	0 (0%)

4.1.2. Äldreboenden med besöksdjur

Av de som har terapidjur på besök svarade 19 stycken äldreboenden att de enbart har hund på besök. Sju stycken äldreboenden har hund och häst på besök, ett har besök av hund och höns och två har enbart besök av häst. Ett äldreboende har besök av häst, hund och höns och ett äldreboende har besök av hund, katt, kanin och orm.

Av de äldreboenden som tidigare har haft terapidjur på besök men inte längre har det uppgav 22 äldreboenden att de enbart haft hund på besök och två stycken att de enbart har haft häst på besök. Ett äldreboende uppgav att de haft besök av hund och höns, ett uppgav att de haft besök av hund och katt, tre uppgav att de har haft besök av hund och häst och ett äldreboende uppgav att de har haft besök av häst och höns. Av de äldreboenden som haft tre djurslag på besök uppgav två att de

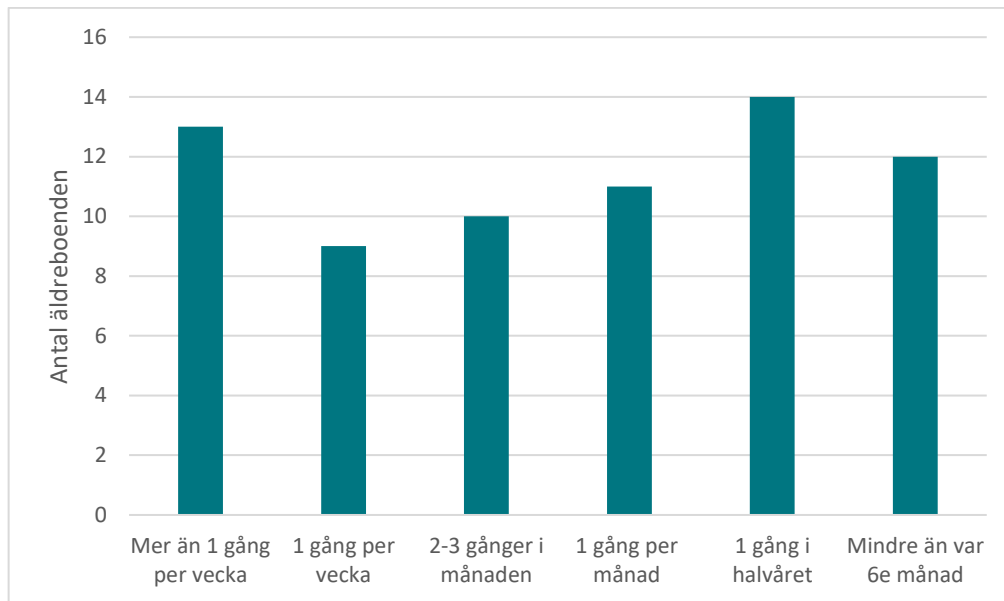
har haft besök av hund, katt och häst och två att de har haft besök av hund, häst och höns.

Av de äldreboenden som svarade att de anordnar besök till djur angav 17 stycken att de besöker mer än ett djurslag, varav 13 boenden besöker tre djurslag eller fler. De flesta anordnar besök till lantbrukets djur (som kor, får, höns, grisar och getter) och hästar (Tab. 1). Åtta äldreboenden angav att de dessutom besöker hund och ett äldreboende uppgav att de besöker katt (Tab. 1). Av de som anordnar besök till hund var det fem som uppgav att de enbart besöker djurslaget hund. Ett äldreboende uppgav att de även besöker alpackor.

Av de äldreboenden som uppgav att de anordnar djurbesök svarade en tredjedel (n=16) att de har anordnat besöken i ett år, medan en femtedel (n=10) uppgav att de anordnat besöken i två år. Det var en fjärdedel (n=12) som angav att de anordnat djurbesök i mer än fem år. Det var sex äldreboenden som angav att de anordnat besök i tre år och fem stycken äldreboenden som angav att de anordnat besök i fem år. Både de som besöker djur samt de som har djur på besök hos sig har kunnat svara på frågan.

De flesta som tidigare har anordnat besök till djur utanför boendet men inte längre gör det uppgav att de besökte kor, får, getter, hästar eller höns (Tab. 1). Utöver dessa djurslag har även ett äldreboende angett att de besökte spindel och boaorm (Tab. 1).

De äldreboenden som idag bedriver någon form av djurbesök, antingen att djur besöker dem på boendet eller att besöket anordnas utanför boendet, fick svara på en fråga om hur ofta besöken sker per år. Ungefär en femtedel (n=14) uppgav att de anordnar besök en gång i halvåret, och strax under en femtedel (n=12) uppgav att de har besök mer än en gång per vecka (Fig. 2). Frekvensen av antal besök skiljer sig stort mellan olika äldreboenden som svarat.

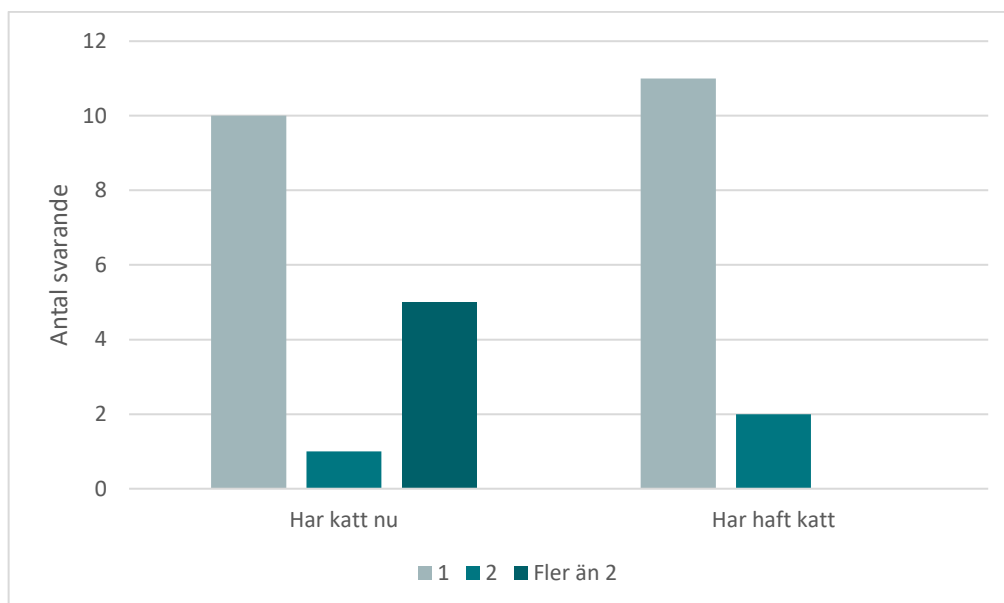

Figur 2: Antal djurbesök per vecka/ år. Figuren inkluderar både äldreboenden som gör besök till djur och äldreboenden som får besök av djur på boendet (n=69). Enbart de äldreboenden som idag har besök av djur eller anordnar besök till djur har svarat på frågan. Äldreboendena har bara kunnat fylla i ett alternativ på frågan.

4.2. Äldreboenden med katt

Av de äldreboenden som svarade på frågan om de har eller har haft katt på boendet var det 16 stycken som har katt och 13 stycken som har haft katt på boendet. Det var 83 äldreboenden som svarade "nej" och för dessa avslutades enkäten. I rapporten kommer dels data från äldreboenden som har katt just nu att rapporteras och dels data från äldreboenden som har haft katt innan men inte längre har det.

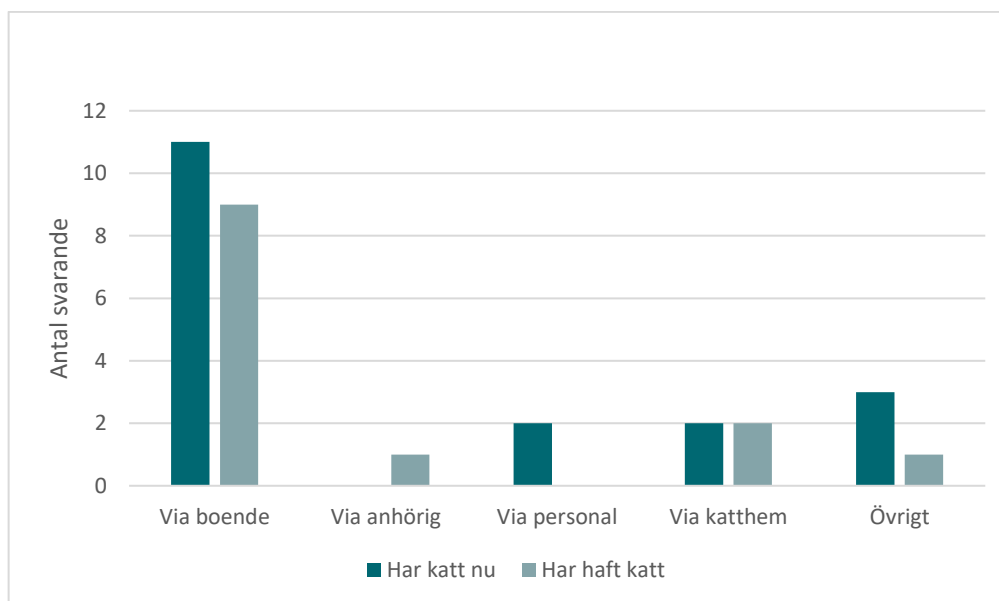
Både av de som har katt just nu och de som har haft katt har de flesta svarat att de enbart har eller har haft en katt (Fig. 3). Fem stycken äldreboenden som har katt boende hos sig nu har svarat att de har fler än två katter (Fig. 3).

Figur 3: Antal äldreboenden som angett hur många katter som äldreboendet har eller har haft boende hos sig. Till vänster syns svar från de äldreboenden som uppgett att de har katt boende hos sig nu, och till höger ses svar från äldreboenden som uppgett att de har haft katt boende hos sig förut.

Av de som har katt har 12 angett att katterna sköts om av personalen, sju angett att katten sköts av boende och två angett av anhöriga. Ett äldreboende har under fritext skrivit att katten bor inne hos boende och att personalen hjälper till med vardaglig skötsel men att det är de anhöriga som ansvarar för veterinärvård, kloklippning och annat som faller utanför den vardagliga skötseln. Hos de som förut har haft katt på boendet har åtta stycken äldreboenden angett att katten sköttes av personalen, åtta av boende och två av de anhöriga. Om man slår ihop svaren från de som har katt och de som tidigare har haft katt är det 50 % av katterna som sköts eller sköttes av personalen, 38 % av de boende och 10 % av anhöriga. På frågan är det 16 äldreboenden som har katt just nu som har svarat och 13 äldreboenden som har haft katt som har svarat. Varje svarande har kunnat fylla i flera svar då de kan ha flera katter som sköts på olika sätt, eller har en katt som sköts av flera personer.

De flesta som har svarat har angett att katten eller katterna som de har eller har haft har kommit till äldreboendet via de boende (Fig. 4). Varje svarande har fått ange ett svar för vardera katten som de har eller har haft på boendet.

Figur 4: Antal svar från äldreboenden på frågan hur katten/katterna har kommit till äldreboendet. Varje äldreboende har kunnat ge flera svar på frågan, då de gett ett svar per katt som de har eller har haft.

Av de som har haft katt förut angav nio av äldreboendena att de hade katt i "1-5 år" och fyra att de hade katt i "5-10 år". Av de som har katt just nu har ett äldreboende angett att de haft katt i mindre än ett år. Fem äldreboenden vardera har svarat att de haft katt i "2 år" respektive "mer än 5 år". Två äldreboenden har angett att de haft katt "1 år" och tre har angett "3-5 år".

De svarande fick även ange om de haft en olycka eller incident (som kunde lett till en olycka) hos de äldre respektive personalen på grund av katten/katterna. Av de som har katt nu var det 15 stycken som svarade på frågorna. Totalt 14 äldreboenden svarade "nej" och ett äldreboende "vet ej" angående olycka eller incident hos de äldre. Angående olycka eller incident hos personalen såg svaren likadana ut. Hos de äldreboenden som har haft katt förut var det 13 stycken som svarade på frågorna. Av dessa angav 11 äldreboenden "nej", ett äldreboende "vet ej" och ett äldreboende "ja" på frågan om olycka eller incident hos de äldre. På frågan om olycka eller incident hos personalen svarade nio stycken "nej", två stycken "vet ej" och två stycken "ja". I fritext angav de som svarat "ja" att katten kissat utanför lådan i den boendes rum och att personal blivit riven. Ett äldreboende angav även att katten i slutet av sitt liv bet en i personalen, vilket föranletts av att katten haft kräkningar och fått beteendeförändringar (som att bita i sladdar och försöka äta de boendes mediciner).

En sista gemensam fråga för de som har och har haft katt var positiva och/eller negativa effekter som setts av katten/katterna. Varje äldreboende fick fylla i så många alternativ som de tyckte stämde in. Alla äldreboenden som svarat har angett att deras katt ger/gav sällskap till de äldre (Tab. 3). Total 13 (av 14 svarande) äldreboenden som har katt nu har angett att katten ger glädje till de äldre, minskad

ensamhetskänsla och ökat välmående (Tab. 3). Inget av de äldreboenden som svarat har angett att katten ger/gav obehag eller allergisk reaktion hos de äldre eller de anhöriga (Tab. 3). Utöver i tabellen angivna svar kunde de svarande även fylla i "övrigt" och svara i fritext. En person som svarade för ett äldreboende som har haft katt förut angav i fritext att de positiva effekter den har angett enbart är gissningar då den svarande inte kan veta vilka positiva effekter katten gav. Denne person angav sällskap och glädje som positiva effekter. En annan person som svarade för äldreboenden som har haft katt förut skrev under fritext att katten enbart var inne hos den äldre som ägde den. Denne person har därför inte kryssat i någon av angivna positiva eller negativa effekter. I nedanstående tabell är den personen borträknad från de som svarade på frågan.

Tabell 3: Sammanställning över positiva och negativa effekter som äldreboenden sett av katten eller katterna som de har eller har haft.

Positiva och negativa effekter på de äldre som katten ger/gav	Har katt nu	Har haft katt
<i>Sällskap åt de äldre</i>	14	12
<i>Glädje åt de äldre</i>	13	10
<i>Underhållning åt de äldre</i>	10	7
<i>Trygghet åt de äldre</i>	11	6
<i>Minskad ensamhetskänsla hos de äldre</i>	13	8
<i>Ökat välmående hos de äldre</i>	13	6
<i>Bättre boendemiljö för de äldre</i>	11	6
<i>Lugn/minskad aggression hos de äldre</i>	11	3
<i>Bra rutiner för de äldre</i>	1	2
<i>Gjorde anpassning till äldreboendet lättare</i>	8	4
<i>Extra arbete för personalen</i>	3	5
<i>Obehag hos äldre</i>	0	0
<i>Obehag hos personal</i>	3	2
<i>Obehag hos anhöriga</i>	0	0
<i>Allergiska reaktioner hos de äldre</i>	0	0
<i>Allergiska reaktioner hos personalen</i>	2	3
<i>Allergiska reaktioner hos anhöriga</i>	0	0
Antal personer som svarade på frågan (N):	14	12

De äldreboenden som har katt nu fick svara på en fråga om de skaffat katt i samråd med de äldre eller anhöriga till de äldre. Sju äldreboenden (47 %) svarade "ja" på frågan, fyra (27 %) svarade "nej" och fyra (27 %) svarade "vet ej".

De äldreboenden som har haft katt men inte längre har det fick svara på en fråga om varför de ej har katt längre. Alla 13 äldreboenden svarade på frågan. Utöver de svarsalternativ som angavs fick de vid behov fylla i "Annan orsak" och ange en

kort förklaring i fritext. Fyra äldreboenden har angett att det är de boende som har katten hos sig på rummet och att ingen av dem har katt just nu, och därav har boendet ej katt längre. Ett äldreboende angav att katten enbart var där på ”semesterpassning”. Ett annat boende angav att den viktigaste faktorn till att de ej har katt längre var ansvarsfrågan, men att även kostnadsfrågan var viktig. I Tabell 4 ses en sammanfattning över svar. Äldreboendena fick fylla i flera alternativ om de ansåg att det fanns flera orsaker.

Tabell 4: Sammanställning över anledningar till att äldreboendena inte har katt boende hos sig längre. Alla svarande har kunnat ange så många orsaker som de tycker passar deras situation.

Varför har ni inte katt/katter på boendet längre?	Svar
<i>Ej hunnit skaffa en ny efter att den förra katten dog</i>	2
<i>Ej ekonomiskt hållbart</i>	0
<i>Finns ej tid/resurser för en katt</i>	5
<i>Finns ej personal som kan ta hand om katten</i>	4
<i>De äldre och/eller anhöriga till de äldre vill ej ha katt på boendet</i>	1
<i>Allergi hos de äldre</i>	2
<i>Allergi hos personalen</i>	4
<i>Katt bedöms ej kunna trivas på boendet</i>	2
<i>Risk för spridning av Covid- 19 på boendet</i>	1
<i>Risk för spridning av annan sjukdom på boendet</i>	0
<i>Annan orsak</i>	6

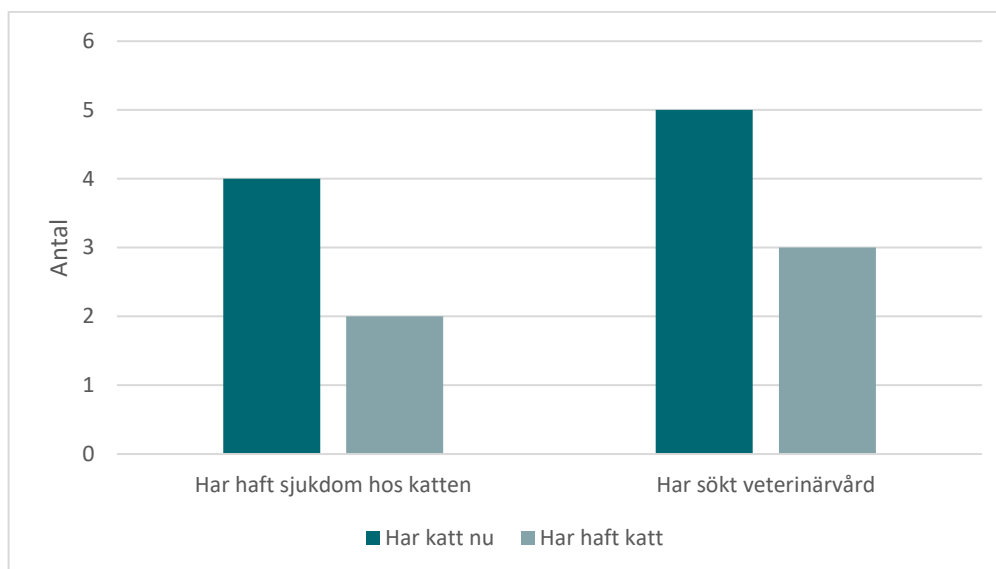
4.3. Katter på äldreboenden

Av de som har katt boende hos sig nu har de svarande angett att 21 av katterna är huskatt/blandras och fyra stycken är raskatter. Tre av katterna anges vara av rasen Norsk skogkatt och en av rasen Cornish rex. Ingen av katterna anges vara under ett år gammal. Tre av katterna anges vara ”1-5 år”, 10 katter anges vara ”5-10 år” och sex av katterna ”10-15 år”. Två av katterna är över 15 år gamla. Tre av angivna raskatter var mellan fem och 10 år gamla och en av raskatterna var mellan ett och fem år gammal.

Hos de som har haft katt förut men inte har det längre är fördelningen liknande. Totalt 16 av katterna har uppgetts att de var blandras/huskatt och två har uppgetts att de var raskatt. Äldreboendena med raskatt har dock inte angett vilken ras de två katterna tillhörde. Även de som har haft katt fick ange hur gamla katterna blev. En av katterna blev endast mellan ett och fem år gammal. Sju katter blev ”5-10 år” och nio katter ”10-15 år”.

Fyra av de 16 äldreboenden som har katt nu har angett att deras katt eller katter har varit sjuka (Fig. 5). I fritext har de fått ange sjukdomsorsak. En har angett att katten hamnade i bråk med en annan katt och fick en infektion som den blev behandlad med antibiotika mot. En annan har angett att katten fick urinvägsinfektion. Två har angett att katten blev gammal, och den ena av dessa angav att katten även började tappa tänder och magra av (Tab.5). Fem äldreboenden (av 16 svarande) har angett att de har sökt veterinärvård för katten eller katterna de har på boendet (Fig. 5). Nio stycken har angett att de inte behövt söka veterinärvård och två stycken vet ej. En av de som svarat ja har angett att de sökt veterinärvård för vaccinering och skada efter bråk med annan katt (Tab. 5). Det äldreboende som angett att katten haft urinvägsinfektion har svarat att de sökt vård för sjukdom och årlig kontroll (Tab. 5). En har angett magbesvär och en annan att katten blev gammal och inkontinent (Tab. 5). Den som angett att de sökt vård till följd av gammal och inkontinent är samma svarande som angett att katten börjat magra av och tappa tänder. En sista svarande har angett ”annan kontroll” som orsak till veterinärbesök (Tab. 5).

Av de som svarat för äldreboenden som tidigare har haft katt var det två stycken svarande som angav att katten eller katterna var sjuka någon gång (Fig. 5), sju stycken vet ej och fyra stycken har angett att katten/katterna inte var sjuka någon gång. Det ena äldreboendet angav att katten varit sjuk på grund av kräkningar och ögoninfektion, och den andra angav att katten blev dålig på slutet med problem med flera inre organ (Tab. 5). Det var även två svarande som angav att de någon gång behövde söka veterinärvård (Fig. 5), och sju stycken som angav att de inte behövde söka vård. Fyra stycken svarande vet ej om veterinärvård behövde sökas. Trots att det bara var två stycken som svarat att de sökt veterinärvård för katten/katterna var det tre stycken svarande som svarade på frågan om vilken typ av veterinärvård som söktes. Det äldreboendet som angav att katten varit sjuk i kräkningar och haft ögoninfektion har angett att de sökte vård för tandkontroll/tandåtgärd, sjukdom och traumatisk skada (Tab. 5). Det äldreboendet som angett att katten varit sjuk till följd av problem med flera inre organ svarade att de sökt vård för sjukdom (Tab. 5). Ett äldreboende angav att de sökt vård för vaccinering och årlig kontroll (Tab. 5). Ett äldreboende har i fritext beskrivit att det var de boende och dess anhöriga som själva ansvarade för veterinärbesöken. Därav vet den svarande inte om katten behövt veterinärvård eller ej.

Figur 5: Antal äldreboenden som angett att deras katt har varit sjuk och att de sökt veterinärvård. Figuren är uppdelad i de som har katt nu (n=16) och de som tidigare har haft katt (n=13). Då det var tre äldreboenden som tidigare har haft katt som svarade på frågan om vilken vård de sökt har siffran justerats från två svarande till tre, trots att bara två svarade ja på att de sökt vård.

Tabell 5: Svar över vilka sjukdomar katterna har haft och varför veterinärvård har sökts. Äldreboenden har kunnat ange flera sjukdomar och orsaker till veterinärvård. Magbesvär och kräkning har i nedanstående tabell slagits ihop till "gastrointestinala problem".

Besöksorsak hos veterinär	Har katt nu	Har haft katt förut
Annan kontroll	1	-
Bråk med annan katt	1	-
Gastrointestinala problem	1	1
Inkontinent	1	-
Problem med flera inre organ	-	1
Tandkontroll/Tandåtgärd	-	1
Tappa tänder och magra av	1	-
Traumatisk skada	-	1
Urinvägsinfektion	1	-
Vaccinering	1	1
Ålderdom	2	-
Årlig kontroll	1	1
Ögoninfektion	-	1

4.4. Covid-19

Av de äldreboenden som svarade på frågan om de har haft Covid-19 uppgav 86 stycken äldreboenden att de har haft Covid-19 på boendet, 19 boenden uppgav att

de ej haft Covid-19 och nio boenden ville ej uppge om de haft Covid-19 eller inte. Av de som har haft Covid-19 uppgav 57 äldreboenden att de ej vet hur smittan kom in. Det var 10 boenden som uppgav att smittan kom via de äldre (genom exempelvis läkarbesök), där ett boende specificerade att det var en nyinflyttad som tog in smittan. Åtta äldreboenden uppgav att smittan kom in via anhöriga till de äldre och 12 stycken uppgav att smittan kom via personal.

Under del ett av enkäten fick alla äldreboenden svara på om situationen med terapidjur eller förekomsten av djur på boendet påverkats av pandemin. Av de svarande äldreboendena (n=113) var det 49 % (n=55) som svarade ”ja” på frågan, dessa fick i fritext ange hur pandemin påverkat. Av de som svarat att situationen med djur ändrats till följd av Covid-19 var det 21 stycken som angav besöksförbud på boendet, där en del specificerade att det gällde anhöriga som brukade ta med djur. Ett av dessa boenden skrev dock att besök fortfarande kunde göras utomhus och att det var besök inomhus som förbjudits. Det var 16 stycken äldreboenden som angav att terapidjursverksamheten ställts in, där en del angav att den vårdhund de har ej fick besöka och andra skrev att de brukade ha terapihäst. En del boenden specificerade inte vilket terapidjur det gällde. Sex äldreboenden skrev att rutiner kring var djuret får vistas på boendet har ändrats, där två specificerade att djuren ej fick vistas i allmänna utrymmen, en specificerade att deras hund fick vistas på samma enhet istället för att besöka alla enheter och en skrev att hund med förare ej fick vistas på den boendes rum men fick vara i större lokaler. Det var fem äldreboenden som skrev att djur ej var tillåtet på boendet under pandemin, där ett boende specificerade att det gällde hund och katt; ett boende specificerade att det var personal som brukade ta med djur men ej fick det längre; och två boende specificerade att djur ej var tillåtet på grund av smittorisk/risk för smittspridning. Ett av de boenden som angav risk för smittspridning var även tvungna att göra sig av med sina två kaniner. Två äldreboenden har skrivit att det införts fler restriktioner och hårdare hygienrutiner på boendet, ett har skrivit att man fått anpassa sig till de skyddsåtgärder som finns och ett äldreboende har skrivit att det införts råd om att undvika nära kontakt med djuret. De sista två svaren som angetts var att personalen fick sköta om katten istället för anhöriga till följd av besöksförbud och att ett äldreboende haft som plan att införa vårdhund men att den planen ej genomförts än.

Hos de äldreboenden som har katt boende hos sig svarade 15 äldreboenden på frågan om de sett någon risk för spridning av Covid-19 till följd av katten/katterna. Det var 11 äldreboenden som uppgav att de inte sett någon risk. Tre äldreboenden uppgav att de sett en risk för att katterna sprider Covid-19 till de boende och ett äldreboende svarade att de sett en risk för spridning av Covid-19 till personal. De som tidigare har haft katt men ej har det längre fick även svara på om pandemin påverkat deras val att inte ha katt. Totalt 13 äldreboenden svarade på frågan. Två av dem svarade ”vet ej”, 10 stycken svarade ”nej” och ett äldreboenden svarade

”ja”. Det boendet som angett ”ja” skrev i fritext att det var på grund av att djur ansågs vara en risk för smittspridning som de ej har katt på boendet.

4.5. Besök hos äldreboenden med katt

Två äldreboenden i Stockholms län besöktes. Båda äldreboendena hade en katt boende hos sig. Båda katterna som besöktes var friska, och inga större avvikelser kunde ses vid undersökning. Båda katterna var medgörliga och snälla varvid undersökningen var likvärdig för de båda katterna. Det som undersöktes var hull, hållning, temperament, lung- och hjärtauskultation, munslemhinna, ögon, öron, tänder, nos, hud och päls, palperbara lymfknotor och hudturgor.

4.5.1. Katt 1

Den första katten som besöktes var en åttaårig blandraskatt. Katten hade bott på äldreboendet i fem år och var ungefär tre år när den kom till boendet. Katten gick fritt inne på hela äldreboendet och hade även tillgång till utevistelse när den ville. Då katten tidigare hade hamnat i bråk med en annan utekatt hölls den inne under natten. Den hade fri tillgång till mat, och åt en blandning av kommersiellt blötfoder och torrfoder. Det fanns en kattlåda inne på äldreboendet men enligt verksamhetschef använde katten sällan kattlåda inne, utan gick på toa utomhus. Katten var social och nyfiken vid ankomst. Vid undersökningen var katten lugn och lätthanterlig. Katten hade lång, välskött päls. Enligt verksamhetschefen blev katten klappad och borstad dagligen av de boende. Katten var i gott hull och hade fina tänder. Verksamhetschefen berättade att katten tas till veterinär en gång per år för vaccination.

Verksamhetschefen berättade att katten var social med de äldre och att den var en viktig del i de boendes vardag. De hade haft katt tidigare och planerar att fortsätta ha katt på boendet efter denna. Ingen allergi hos de äldre, personal eller anhöriga förekom på boendet. Katten var enligt verksamhetschef omtyckt av alla, och vid besöket gavs ett intryck av att katten var väl omhändertagen och viktig för boendet.

4.5.2. Katt 2

Den andra katten som besöktes var också en blandraskatt, som var runt 10 år gammal. Den hade kommit till boendet med en annan katt för två år sedan, men den andra katten hade dött. Katten hölls inne men fick vistas ute på sommaren. Den hade en avdelning som den främst höll sig på men fick om den ville gå utanför avdelningen. Enligt verksamhetschef och personal höll den sig främst på avdelningen. Det enda stället som katten ej fick vistas i var köket, vilket var lätt att följa

då katten aldrig gick in dit. De hade även hygienregler att personalen skulle tvätta händerna efter de klappat katten.

Verksamhetschef och personal beskrev att katten är en viktig del av de boendes vardag då den går runt och är social, även om den inte är en knäkatt. Det förekom ingen allergi på boendet. Katten hade tidigare haft problem med kräkningar, vilket undersökts hos veterinär, och åt därför enbart anpassat torrfoder. Den fick ingen blötmat då den fick problem med kräkningar av det. I övrigt var katten frisk, hade fin välskött päls, fina tänder med lite tandsten och var i gott hull.

5. Diskussion

5.1. Antal svarande

Enkäten hade en total svarsfrekvens på 40 %, och det var 35 % som genomförde hela enkäten, vilket är lägre än vad som hoppats på. Då enkäten var frivillig är det däremot väntat att en stor del inte svarar. Enkäten var öppen i en månad och endast en påminnelse skickades ut per e-mail. Om ytterligare en påminnelse skickats ut och/eller om svarsperioden varit längre hade eventuellt svarsfrekvensen kunnat ökas. Framförallt fler påminnelser hade varit bra då många verksamhetschefer troligtvis får flera e-mail per dag och lätt kan glömma bort att svara på en frivillig enkät. Det kan även vara så att de äldreboenden som har djur eller är intresserade av djur inom verksamheten har varit mer benägna att svara på enkäten än de äldreboenden som inte har eller är intresserad av djurverksamhet. Denna aspekt bör tas i beaktning då man tolkar resultaten för förekomst av djur på äldreboenden, då andelen som svarat att de ej har/har haft djur eller djurbesök kan vara falskt låg. För att nå ut till dem som har ett lägre intresse för djur och djurverksamhet kunde en bättre och mer inbjudande förklaring av arbetet gjorts i det e-mail som skickades ut, så att även de valde att delta.

5.2. Förekomst av djur på äldreboenden

Det var en stor del av de äldreboenden som svarat som på något sätt har, eller har haft, djur förekommande i sin verksamhet. Det var en stor variation på vilka djurslag som nämndes. Precis som i tidigare examensarbete av Nyberg (2018) var hund och katt de vanligaste förekommande djuren, där hund var vanligast vid besök och katt var vanligast som permanent boende djur. Det var även vanligt med höns, vilket rapporterades av Nyberg (2018), och akvariefiskar som permanent boende djur. Mer oväntade svar var djurslag som orm, spindel och alpaka. Dessa djurslag var det bara ett fåtal äldreboenden som angett, men det var ändå intressant då det visar på bredden av djurslag som kan förekomma inom äldreboendenas verksamheter. Många av studierna som använts i litteraturdelen till detta examensarbete har använt sig av djurslaget hund vid AAI (Crowley-Robinson *et al.* 1996; Bernstein *et*

al. 2000; Banks & Banks 2002; Sellers 2006; Hoffmann *et al.* 2009; Nordgren & Engström 2014; Olsen *et al.* 2016; Rodrigo-Claverol *et al.* 2020). En del studier har även kollat på djurslaget katt (Rieger & Turner 1999; Turner *et al.* 2003; Stasi *et al.* 2004) men för övriga djurslag som förekommer i enkäten har ingen litteraturförddjupning gjorts. Det är därför svårt att dra slutsatser om enkätens resultat är förenliga med vilka djurslag som brukar användas vid AAI i Sverige, och övriga delar av världen. För att veta om enkätens resultat speglar förekomsten av djur på äldreboenden hade en litteraturförddjupning över vilka djur som används på äldreboenden behövts göras, vilket inte har gjorts till detta examensarbete.

Då ingen litteraturförddjupning gjorts på övriga djurslag som tas upp i enkäten är detta ett område som skulle kunna undersökas mer i kommande examenarbeten då besök till/av häst och höns, besök till lantbrukets djur och permanent boende djur som kanin, akvariefiskar och sällskapsfåglar förekommer enligt enkäten. Alla dessa djurslag och besöks typer kan troligtvis påverka de äldre och personalen på positiva och negativa sätt, vilket inte undersökts i detta arbete. Men då ingen litteraturförddjupning gjorts är det svårt att säga hur dessa djurslag påverkar de äldre och personalen.

Många av djuren kom till äldreboendet antingen via personal eller de boende. För djurslaget katt var det vanligast att katten kom till äldreboendet via de boende. Att som äldre kunna ta med sig sin katt vid flytt till äldreboende kan vara bra för den äldre och dess anhöriga då de slipper omplacera eller avliva katten. Det kan även vara bra för katten då det finns forskning som visar att katter kan bilda en stark anknytning till sin ägare (Edwards *et al.* 2007). Att då, utöver att flytta katten från dess hem, separera den från dess ägare kan skapa stress och påverka kattens välfärd och mående. Ur ett basalt välfärds perspektiv skapar denna situation nödvändigtvis inga problem, givet att katten tas väl omhand om i sitt nya hem. Men den subjektiva naturen av välfärd som föreslagits av Mellor (2016) menar dock att kattens välfärd kan vara bättre om den får stanna med sin ägare. Detta då katten kan ha skapat en anknytning till, och kan ha positiva erfarenheter av, sin ägare. Detsamma gäller den äldre, som kan ha skapat en stark anknytning till sin katt och därmed ha goda erfarenheter och minnen av katten. Att äldreboenden därför erbjuder de äldre att ta med sig sin katt vid flytt gynnar troligtvis både den äldre och dennes katt.

Det var några äldreboenden som angav att de fått in sin katt via katthem. Detta kan vara ett bra sätt för både äldreboendet och katten då äldre katter som omplaceras kan ha svårare att få nytt hem än ungt katter som kommer till katthem (Wass 2019). En fördel med att få en äldre katt för boendet kan vara att man på förhand kan tala om vilken typ av personlighet katten har och om den skulle passa på ett äldreboende. Ramos & Mills (2009) tar i sin studie upp att katter som ogillar att bli klappade ofta kan visa aggression om man klappar den mot dess vilja. Detta är ett personlighetsdrag hos katten som kan vara bra att veta om på förhand, och ett exempel på varför äldre katter, där man vet kattens personlighet, kan vara bra för

äldreboenden. Wass (2019) såg även i sitt kandidatarbete att många katthem var positiva till ett samarbete med äldreboenden, och att många katthem tyckte att en äldre katt med rätt psyke skulle passa bra på äldreboenden. Det finns alltså goda förutsättningarna för äldreboenden att få hjälp och råd från katthem, och de äldreboenden som eventuellt vill skaffa en katt till sig kan få stor hjälp av katthem i kommunen eller länet.

5.3. Pandemins påverkan på förekomst av djur på äldreboenden

Det var en stor del av de äldreboenden som svarat på enkäten som har haft Covid-19 på boendet, vilket inte är förvånande då pandemin drabbat våra äldreboenden hårt. Nästan hälften av de äldreboenden som svarat angav även att deras situation med terapidjur eller förekomsten av djur på boendet ändrats till följd av pandemin. Då svaren på hur förekomsten av djur påverkats angavs i fritext inkom det en stor variation av svar. Svaren fick i den mån det gick sammanställas till "svars-kategorier" för att kunna redovisas som resultat, och en del av de svaren har behövt specificeras. De svar som inte passade i någon kategori har fått anges som egna svar. En stor del av de som svarat "ja" på frågan har angett att det är besöksförbud som införts som påverkat förekomsten av djur. Även terapidjursverksamhet med hund och häst har påverkats. I båda fallen kommer djuret med en förare/ägaren, vilket gör att när besöksförbud för personer utanför boendet införs så kan inte djuren komma på besök.

En del boenden har däremot angett att det är specifikt förbud mot djur, då djuren kan medföra en risk för smittspridning. Enligt Bessière *et al.* (2021) och Lauzi *et al.* (2021) är kattens roll i spridning av Covid-19 troligtvis mycket liten. Schultz *et al.* (2021) rapporterade om en infekterad katt, av totalt tre stycken, på ett äldreboende i Tyskland. Data från utbrottet kunde visa på spridning från människa till katt, men det kunde inte visa på spridning från katt till människa. Barrs *et al.* (2020) diskuterade dock att trots att de i sin studie inte sett katt-människaöverföring så kan det ändå vara teoretiskt möjligt. Det var endast ett boende som skrev att de behövde göra sig av med sina permanent boende djur, vilket tyder på att de boenden som haft djur ändå kunnat behålla dem. En del har dock angett att de behövt införa flera rutiner och hårdare hygienregler. Det har även angetts att rutiner kring var djuren får vistas har påverkats av pandemin. Även det kan bero på risk för smittspridning då man inte vill att djuren går mellan olika avdelningar/enheter eller mellan de äldre. Sammantaget bör permanent boende djur (som exempelvis katt) inte anses vara den primära orsaken till smittspridning av Covid-19 på äldreboenden. Men då Sveriges äldreboenden drabbats hårt av pandemin, och då det inte med säkerhet går

att fastställa att djur inte bidrar till smittspridning, anses de förbud och åtgärder som vidtagits resonabla.

5.4. Katt på äldreboende

5.4.1. Olyckor och incidenter

Ingen av de äldreboendena som har katt boende hos sig nu uppgav att de haft en olycka eller incident hos de äldre eller personalen till följd av katten. Inget äldreboenden som tidigare har haft katt men inte längre har det rapporterade skada hos de äldre, och endast två stycken rapporterade skada hos personal. Detta är positiva svar då aggression och bett eller rivningar från katter kan orsaka stor skada hos de äldre. Flera studier har sett att äldre människor fått svåra skador och sjukdomar till följd av infektion med *P.multocida* efter kattbett (Layton *et al.* 1999; Westling *et al.* 2006; Caserza *et al.* 2017). Det påverkar även personalens arbetsmiljö vid skador som bett eller rivningar hos personal till följd av katten. Enligt Brodie *et al.* (2002) kan man minimera risken för bitskador om man noggrant väljer ut djur lämpade för AAA och utbildar personalen som ska hantera dem. Detta kan vara svårt på äldreboenden som har katt då katterna, enligt enkäten, ofta kommer till boendet med de äldre. Då kan äldreboendet inte påverka vilken typ av katt som kommer till dem. I de fall de kommer med en boende kan det däremot vara så att katten endast bor med den boende i rummet, vilket minimerar risk för skador hos de övriga äldre som bor på äldreboendet. Risken för skada hos personalen kvarstår dock ändå. Enligt Amat *et al.* (2016) kan förändring i kattens miljö eller oförutsägbarhet för katten orsaka stress hos katten. Stress är en underliggande faktor för problembeteenden, där ett problembeteende är aggression mot människor (Heath 2007). För att minimera risken för skador ytterligare är det därför viktigt att anpassa katten till miljön på äldreboendet. Om katten är van att bo inne i den äldres rum är det viktigt att den håller sig där och inte kommer ut på hela avdelningen. Ett av äldreboendena som tidigare har haft katt rapporterade att katten kissade utanför lådan när den kom ut på avdelningen. Äldreboendet angav att kattlådan stod inne hos den boende och att det enbart var när katten kom utanför den boendes rum som den kissade utanför kattlådan. Enligt Olm & Houpt (1988) kan urinering utanför lådan bero på miljöförändringar som orsakar stress, så det är troligt att katten blev stressad av miljön utanför den boendes rum och därför kissade på felaktiga ställen. Enligt Rochlitz (2007) bör man även fördela kattlådor över flera ställen och ytor, och vid mer än en katt bör det finnas en kattlåda per katt. Katten hade eventuellt gynnats av att ha en kattlåda både i den boendes rum och ute på boendet, även om den i första hand bodde inne hos den boende och använde lådan där. Detta innebär dock mer arbete för personalen.

Vid införskaffning av en ny katt till en hel avdelning kan det vara en fördel att dels skaffa en äldre katt där man vet kattens personlighet och dels försöka anpassa katten till den nya miljön. Det kan därför vara en fördel att skaffa en katt från ett katthem då de som jobbar där ofta vet om katten skulle kunna anpassa sig till ett äldreboende och även kan hjälpa till med råd inför att anpassa katten till sin nya miljö (Wass 2019). Två äldreboenden som svarade på enkäten som tidigare har haft katt men inte längre har det angav att orsaken till att de ej har katt längre är då katten ej bedöms kunna trivas på boendet. Detta är också en viktig aspekt, och för de boenden där katt, eller andra djurslag, ej lämpas att bo permanent kan besöksdjur vara ett alternativ.

5.4.2. Positiva och negativa effekter av katt på äldreboende

Alla äldreboenden som har katt eller har haft katt, och som svarade på frågan om kattens effekter på de äldre, har angett att katten ger/gav sällskap till de äldre. Inget av de äldreboenden som svarade angav att katten ger/gav obehag hos de äldre eller anhöriga. Inget av äldreboendena som svarat har heller angett att katten ger/gav allergiska reaktioner hos de äldre eller anhöriga. Många av de äldreboendena som har katt nu har även angett andra positiva effekter av katten så som trygghet hos de äldre, minskad ensamhetskänsla hos de äldre, ökat välmående hos de äldre, bättre boendemiljö och minskad aggression hos de äldre. Detta stämmer väl med mycket av den litteratur som finns. Både minskad ensamhetskänsla (Banks & Banks 2002), ökad livskvalité (Nordgren & Engström 2014; Olsen *et al.* 2016) och minskad ilska (Crowley-Robinson *et al.* 1996) har setts hos äldre vid AAI. Även tidigare examensarbete av Nyberg (2018) visade att katt på äldreboenden gav många positiva effekter för de äldre. De två äldreboendena som besöktes beskrev båda att katten var en viktig del av de boendes vardag, och att katten var social. Resultaten indikerar att katt på äldreboende har en mycket positiv påverkan på de äldre. Katten verkar, enligt svaren från enkäten och besöken, vara viktig för de äldre. Detta är positiva svar då det visar på fördelar med att ha katt på äldreboende. En nackdel är däremot att det i enkäten endast var 26 äldreboenden (14 som har katt nu och 12 som har haft) som svarade på frågan. Men då resultaten liknar de som fåtts i tidigare examensarbeten (Nyberg 2018; Wass 2019) finns det ändå en indikation på att katten har en positiv och viktig effekt på de äldre.

De negativa effekter som setts av katten verkar främst vara hos personalen. Fem (av 26 svarande) har angett att katten ger/gav obehag hos personalen och fem har angett att katten gett allergiska reaktioner hos personalen. Åtta har angett att katten ger/gav extra arbete för personalen. På frågan om varför äldreboenden som tidigare har haft katt inte längre har det angav även fem (av 13) äldreboenden att det ej fanns tid/resurser för en ny katt och fyra äldreboenden att det ej fanns personal som kunde ta hand om katten. En viktig faktor för att äldreboenden ej har katt verkar vara på grund av personalen. Detta är en viktig aspekt då många av katterna enligt enkäten

är personalens ansvar att sköta om, och personalen behöver kunna vara trygga på sitt jobb och veta att de hinner med alla sysslor. Ett sätt att hantera personalfrågan kan vara att ha utsedd personal som tar hand om katten, på så sätt behöver de som är rädda för katten eller allergiska inte hantera den. Om katten går fritt på en avdelning kan dock allergin ändå orsaka problem då allergisk reaktion kan fås via indirekt kontakt med djur (Läkemedelsboken 2018). Ett sätt att undvika det ytterligare är att vid anställning av ny personal informera om katten i förväg så att personen får ta ställning till om de vill arbeta på avdelningen eller ej. Det kan även vara ett alternativ att ha andra djurslag som akvariefiskar istället för katt, eller att ha besöksdjursverksamhet.

5.4.3. Sjukdomar och välfärd hos katten

Det var fyra äldreboenden som har katt nu som rapporterade att deras katt har varit sjuk, och de sjukdomar som beskrevs varierade stort. Två av dessa har angett att katten blev gammal, där den ena rapporterade att katten magrade av och tappade tänder. Både avmagring och tandproblem är vanliga sjukdomar hos äldre katter (Agria 2019; Evidensia 2020). Hos de som tidigare har haft katt var det bara två äldreboenden som svarade att deras katt var sjuk. Det var däremot sju stycken av dem som svarade ”vet ej” och det kan vara så att de ej jobbade på äldreboendet när katten bodde där, och därav ej vet om katten var sjuk eller behövde veterinärvård, eller att de inte minns. Det kan även vara, som en person skrev i fritext, så att det är de äldre och dess anhöriga som sköter om kattens veterinärbesök och att personalen därför inte har vetskap om sjukdomar hos katten och veterinärbesök. Att äldreboendets personal, de äldre och anhöriga på förhand har en tydlig överenskommelse om vem som sköter om katten vid eventuell sjukdom och veterinärbesök är väldigt viktigt för kattens välfärd och mående. Ett äldreboende har i fritext beskrivit att personalen hjälper till med vardaglig skötsel men att veterinärvård, klocklippning och annat som ej tillhör vardaglig skötsel sköts av anhöriga. I de fall där denna överenskommelse finns är det viktigt att de anhöriga snabbt får vetskap om att katten är sjuk, antingen av personal eller av den boende. Detta då de anhöriga inte alltid är på plats på äldreboendet eller träffar katten dagligen. För att upprätthålla god djurvälfärd för katten måste den kunna få vård i tid.

Hos de två katter som besöktes sågs inga större avvikelser. Båda katterna beskrevs vara friska. I tidigare examensarbete av Jonson (2019) var det övervikt och tandsten som var de vanligaste förekommande avvikelserna. Ingen av katterna som besöktes var överviktiga. Båda katterna hade tillgång till utevistelse, vilket är associerat med en lägre risk för övervikt enligt Wall *et al.* (2019). Båda katterna hade även fina tänder, där katt 1 inte hade någon tandsten alls. Katt 2 hade minimal mängd tandsten, vilket är den enda avvikelserna som sågs. Katten hade dock normalt tandkött utan skador eller rodnad. Att enbart besöka två katter på två olika äldreboenden är däremot en för liten mängd för att kunna dra slutsatser om alla katter på

äldreboenden i Uppsala och Stockholms län. Det kan vara så att de äldreboenden som vet att deras katt är gammal och sjuk inte ville ha besök och därför blev besöken gjorda hos två väldigt fina och friska katter. Det är också möjligt att det på grund av pandemin inte anses lämpligt att ta in utomstående för att besöka deras katt, vilket gjort att enbart två äldreboenden gått att besöka. Oavsett anledning så är antalet besökta katter för lågt för att kunna dra slutsatser.

Pandemins påverkan

Det är möjligt att det till följd av pandemin har varit svårare att söka veterinärvård, vilket kan påverka kattens mående och välfärd. Huruvida det varit svårare att söka veterinärvård, och om kattens välfärd påverkats av det, går inte att bedöma i detta examensarbete. Enligt Jezierski *et al.* (2021) rapporterade nästan en femtedel av kattägarna att de upplevde det svårare att få veterinärvård. Det är möjligt att även svenska djurägare, och däribland äldreboenden, har haft svårare att söka veterinärvård till följd av pandemin. Det infördes även besöksförbud på äldreboenden på grund av pandemin (Regeringen 2020) vilket gjort att anhöriga som sköter kattens veterinärbesök ej kunnat besöka den boende eller dess katt. I enkäten har ett äldreboende svarat att en påverkan av pandemin är att deras personal fått sköta om katten istället för anhöriga.

Katternas mående och välfärd verkar inte påverkas negativt till följd av Covid-19-infektion då många av katterna som testats positivt för Covid-19 varit asymtomatiska och inte visat på kliniska symptom (Barss *et al.* 2020; Gaudreault *et al.* 2020; Halfmann *et al.* 2020; Bessière *et al.* 2021; Schultz *et al.* 2021). Katter, som i övrigt är friska, verkar alltså inte lida av att smittas. Det går däremot inte att med säkerhet säga att katter inte kan bli sjuka då det finns rapport från Bronx zoo om att stora kattdjur som lejon och tiger smittats av Covid-19 och samtidigt hade kliniska symptom (McAloose *et al.* 2020). Det finns även två fall av katter som led av hypertrofisk kardiomyopati (HCM) och där man diskuterat att Covid-19 kan ha varit en avgörande faktor för katternas dåliga prognos och att de behövdes avlivas (Carpenter *et al.* 2021; Carvallo *et al.* 2021). Katter har visats replikera viruset bra (Shi *et al.* 2020) och unga katter replikerar viruset bättre och drabbas hårdare av det (Shi *et al.* 2020). Yngre katter med bakomliggande sjukdom kan därför eventuellt drabbas värre än äldre, friska katter. Det är däremot endast ett fåtal rapporterade fall, och de flesta katter som provtagits och testats positivt har varit friska, asymtomatiska och klarat av infektionen bra. Det är inte heller alla katter i hushåll där ägaren drabbas av Covid-19 som blir infekterade (Temmam *et al.* 2020). Påverkan av Covid-19 på katternas mående och välfärd verkar alltså vara liten.

5.4.4. Kattens roll i spridning av Covid-19 på äldreboenden

Av de äldreboenden som har katt som har svarat på enkäten var det 11 äldreboenden som inte sett någon risk för spridning av Covid-19, medan tre sett en risk för sprid-

ning av Covid-19 till de äldre och ett sett en risk för spridning till personal. Då all forskning som sker om Covid-19 och risken att djur smittas är ny finns det inte många studier inom området. De studier som finns tyder dock på att kattens roll i spridning av Covid-19 är liten eller obefintlig (Bessière *et al.* 2021; Lauzi *et al.* 2021). Det finns artiklar som rapporterar om virusdetektion hos katt (Barrs *et al.* 2020; Schultz *et al.* 2021; Bessière *et al.* 2021). Det finns även studier som visar att katter kan överföra Covid-19 till andra katter via direkt kontakt (Gaudreault *et al.* 2020; Halfmann *et al.* 2020) och indirekt kontakt (Shi *et al.* 2020). Det finns även en studie som visar att katter endast utsöndrar viruset i ett par dagar och att de inte re-infekteras (Bosco-Lauth *et al.* 2020). Katter verkar alltså kunna infekteras och replikera viruset, men ingen av studierna har kunnat visa på smitta från katt till människa. Lauzi *et al.* (2021) såg i sin studie inga resultat på att husdjur som katt och hund passivt bär på viruset i pälsen och på så sätt smittar människor. Studien har dock en stor brist då djuren provtogs olika lång tid efter att deras ägare smittats. En del av djuren provtogs först två till tre månader efter att djurägaren smittats, och det finns en risk att man därför fått felaktigt negativa svabbar på djurets hud/päls och tassar. Det fanns däremot djur som provtogs i tätt samband med att djurägaren insjuknat, och att dessa djur var negativa vid svabb för virus-RNA tyder på att djuren ej agerar som passiva smittbärare.

Sammantaget går det inte med säkerhet att säga att katterna inte sprider Covid-19, men hittills finns inget bevis för det. Risken att katter ska sprida Covid-19 anses därför i dagsläget vara mycket liten. Det är däremot några äldreboenden som såg en risk med att deras katt skulle sprida Covid-19, och ett äldreboende som tidigare har haft katt angav att de ej har skaffat ny katt på boendet då djur ansågs vara en risk för smittspridning. För att minimera risken kan god handhygien innan och efter kontakt med katten införas, så att man har rena händer innan och efter man klappar katten. Personer som är smittade med Covid-19 bör även minimera kontakten med katten så att risken för att katten smittas och risken för indirekt smittspridning genom katten minskas. Det kan även vara bra att tvätta händerna efter kontakt med kattens mat-och vattenskål då det i en studie av Bessière *et al.* (2021) visades finnas virus vid matskålarna hos positivt testade katter. Att hålla god handhygien vid kontakt med katten är även viktigt för andra zoonotiska sjukdomar och bör därför alltid följas.

5.4.5. Kattens påverkan på äldres mående under pandemin

De restriktioner och besöksförbud som infördes till följd av pandemin har varit nödvändiga för att minska smittspridningen i landet, men den har även inneburit risk för sämre mående hos äldre på äldreboende (Folkhälsomyndigheten 2020). Utöver att djur tidigare har visats minska ensamhetskänsla hos äldre som genomgått AAT (Banks & Banks 2002), minskat depression hos äldre på äldreboenden med permanent boende djur (Crowley-Robinson *et al.* 1996) och ökat livskvalitén hos

äldre med demens (Nordgren & Engström 2014) har man i nya studier kunnat visa att djur gett bättre mående under pandemin. Dels har djuräggande visats vara associerat med mindre känsla av ensamhet under isolering (Ratschen *et al.* 2020) och dels har katter visats bidra till bättre mående hos deras ägare under pandemin (Jezierski *et al.* 2021). Enkäten till examensarbetet har inte innefattat frågor kring om katten specifikt påverkat de äldre positivt under pandemin, men resultaten visar att katten har en stor positiv påverkan på de äldre. Då många boenden (enligt enkäten) fått ställa in sina besök av djur, och då även andra dagliga verksamheter och gemensamma aktiviteter påverkats av smittskyddsåtgärder (Folkhälsomyndigheten 2021) har troligtvis det psykiska måendet hos de äldre på äldreboenden påverkats negativt. Att då ha katt permanent boende hos sig kan vara en tillgång då de ej omfattas av besöksregler och inte kräver en förare då de bor permanent på boendet. Som tidigare diskuterats har äldreboenden med katt sett många positiva effekter hos de äldre till följd av katten. Dessa effekter kan vara ännu viktigare nu under pandemin när äldre på äldreboenden isolerats och inte kunnat få besök av sina anhöriga. Det skulle därför vara intressant att se om det finns en skillnad i mående hos äldre där boendet har katt jämfört med boenden som inte har katt. Detta har dock ej medtagits i enkäten. Det är däremot troligt att katten kan ha haft en stor påverkan och en viktig roll för de äldre på de äldreboenden som har katt boende hos sig.

6. Konklusion

Sammanfattningsvis har de frågeställningar som ställdes i början av arbetet besvarats. Det är en stor variation av djurslag som förekommer inom äldreboendenas verksamhet, men katt och hund är vanligast. Pandemin har påverkat djurverksamheten, där framförallt besöksdjursverksamheten drabbats. Inga äldreboenden har behövt omplacera sin katt eller katter på grund av pandemin, men ett boende har valt att inte skaffa en ny katt till följd av pandemin. Ett äldreboende har dock behövt omplacera sina kaniner. Katter har en stor positiv påverkan på de äldre, och de är en tillgång inom verksamheten. De äldreboenden som har katt har sett att katten påverkar de äldre på flera olika positiva sätt, och ingen allergi eller olycka har rapporterats hos de äldre. Katter på äldreboendena verkar överlag friska, och kan äldreboendena säkerställa att katten sköts om och tas om hand på ett korrekt sätt så påverkas katternas välfärd inte negativt av att de bor på ett äldreboende.

Referenser

- Agria (2018). *Tjocka katter mår sämre*. <https://www.agria.se/katt/artiklar/skotsel-och-vard/tjocka-katter-mar-samre/> [2021-09-22]
- Agria (2019). *Vanligaste sjukdomarna hos den gamla katten*. <https://www.agria.se/katt/artiklar/sjukdomar-och-skador/vanligaste-sjukdomarna-hos-seniorkatten/> [2021-09-16]
- Allen, K., Barbara, E., Shykoff, L.J., Izzo, Jr. (2001). Pet ownership, but not ACE inhibitor therapy, blunts home blood pressure responses to mental stress. *Hypertension*, 38, 815-820.
- Allen, K., Blascovich, J. & Mende, W.B. (2002). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and spouses: the truth about cats and dogs. *Psychosomatic Medicine*, 64 (5), 727–739
- Amat, M., Camps, T. & Manteca, X. (2016). Stress in owned cats: behavioural changes and welfare implications. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 18 (8), 577–586. <https://doi.org/10.1177/1098612X15590867>
- Astma och allergiförbundet (u.å). *Pälsdjursallergi*. <https://astmaoallergiforbundet.se/information-rad/allergi/palsdjursallergi/> [2021-09-30]
- Banks, M.R. & Banks, W.A. (2002). The effects of animal-assisted therapy on loneliness in an elderly population in long-term care facilities. *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 57 (7), M428–M432. <https://doi.org/10.1093/gerona/57.7.M428>
- Banks, M.R. & Banks, W.A. (2005). The effects of group and individual animal-assisted therapy on loneliness in residents of long-term care facilities. *Anthrozoös*. 18 (4), 396-408.
- Barrs, V.R., Peiris, M., Tam, K.W.S., Law, P.Y.T., Brackman, C.J., To, E.M.W., Yu, V.Y.T., Chu, D.K.W., Perera, R.A.P.M. & Sit, T.H.C. (2020). SARS-CoV-2 in quarantined domestic cats from COVID-19 households or close contacts, Hong Kong, China. *Emerging Infectious Diseases Journal*, 26 (12), 3071-3074. <https://doi.org/10.3201/eid2612.202786>
- Bernstein, P.L., Friedmann, E. & Malaspina, A. (2000). Animal-assisted therapy enhances resident social interaction and initiation in long-term care facilities. *Anthrozoös*, 13 (4), 213–224. <https://doi.org/10.2752/089279300786999743>

- Bessière, P., Fusade-Boyer, M., Walch, M., L bre, L., Brun, J., Croville, G., Boullier, S., Cadiergues, M.-C. & Guérin, J.-L. (2021). Household cases suggest that cats belonging to owners with COVID-19 have a limited role in virus transmission. *Viruses*, 13 (4), 673. <https://doi.org/10.3390/v13040673>
- Bosco-Lauth, A.M., Hartwig, A.E., Porter, S.M., Gordy, P.W., Nehring, M., Byas, A.D., VandeWoude, S., Ragan, I.K., Maison, R.M. & Bowen, R.A. (2020). Experimental infection of domestic dogs and cats with SARS-CoV-2: Pathogenesis, transmission, and response to reexposure in cats. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117 (42), 26382–26388. <https://doi.org/10.1073/pnas.2013102117>
- Boyle, S.F., Corrigan, V.K., Buechner-Maxwell, V. & Pierce, B.J. (2019). Evaluation of risk of zoonotic pathogen transmission in a university-based Animal Assisted Intervention (AAI) program. *Frontiers in Veterinary Science*, 6, 167. <https://doi.org/10.3389/fvets.2019.00167>
- Bradshaw, J. (2018). Normal feline behaviour: ... and why problem behaviours develop. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 20 (5), 411–421. <https://doi.org/10.1177/1098612X18771203>
- Brodie, S.J., Biley, F.C. & Shewring, M. (2002). An exploration of the potential risks associated with using pet therapy in healthcare settings. *Journal of Clinical Nursing*, 11 (4), 444–456. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2702.2002.00628.x>
- Carpenter, A., Ghai, R.R., Gary, J., Ritter, J.M., Carvallo, F.R., Diel, D.G., Martins, M., Murphy, J., Schroeder, B., Brightbill, K., Tewari, D., Boger, L., Gabel, J., Cobb, R., Hennebelle, J., Stanton, J.B., McCullough, K., Mosley, Y.-Y.C., Naikare, H.K., Radcliffe, R., Parr, B., Balsamo, G., Robbins, B., Smith, D., Slavinski, S., Williams, C., Meckes, D., Jones, D., Frazier, T., Steury, K., Rooney, J., Torchetti, M., Wendling, N., Currie, D., Behravesh, C.B. & Wallace, R.M. (2021). Determining the role of natural SARS-CoV-2 infection in the death of domestic pets: 10 cases (2020–2021). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 259 (9), 1032–1039. <https://doi.org/10.2460/javma.259.9.1032>
- Carvallo, F.R., Martins, M., Joshi, L.R., Caserta, L.C., Mitchell, P.K., Cecere, T., Hancock, S., Goodrich, E.L., Murphy, J. & Diel, D.G. (2021). Severe SARS-CoV-2 infection in a cat with hypertrophic cardiomyopathy. *Viruses*, 13 (8), 1510. <https://doi.org/10.3390/v13081510>
- Caserza, L., Piatti, G., Bonaventura, A., Liberale, L., Carbone, F., Dallegri, F., Ottonello, L., Gustinetti, G., Del Bono, V. & Montecucco, F. (2017). Sepsis by *Pasteurella multocida* in an elderly immunocompetent patient after a cat bite. *Case Reports in Infectious Diseases*, 2017, 2527980. <https://doi.org/10.1155/2017/2527980>
- Casey, R.A., Bradshaw, W.S. (2007). The assesment of welfare. I: Rochlitz, I (red.). *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands. 23-46.
- Chalkowski, K., Wilson, A.E., Lepczyk, C.A. & Zohdy, S. (2019). Who let the cats out? A global meta-analysis on risk of parasitic infection in indoor versus outdoor domestic cats (*Felis catus*). *Biology Letters*, 15 (4), 20180840. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2018.0840>

- Colby, P.M. & Sherman, A. (2002). Attachment styles impact on pet visitation effectiveness. *Anthrozoös*, 15 (2), 150–165.
<https://doi.org/10.2752/089279302786992676>
- Coughlan, K., Olsen, K.E., Boxrud, D. & Bender, J.B. (2010). Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* in resident animals of a long-term care facility. *Zoonoses and Public Health*, 57 (3), 220–226. <https://doi.org/10.1111/j.1863-2378.2009.01302.x>
- Crowell-Davis, S.L., Curtis, T.M. & Knowles, R.J. (2004). Social organization in the cat: A modern understanding. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6 (1), 19–28.
<https://doi.org/10.1016/j.jfms.2003.09.013>
- Crowell-Davis, S.L. (2007). Cat behaviour: Social organization, communication and development. I: Rochlitz, I (red.). *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands. 1-22.
- Crowley-Robinson, P., Fenwick, D.C. & Blackshaw, J.K. (1996). A long-term study of elderly people in nursing homes with visiting and resident dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 47 (1), 137–148. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(95\)01017-3](https://doi.org/10.1016/0168-1591(95)01017-3)
- Curtis, T.M. (2008). Human-directed aggression in the cat. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38 (5), 1131–1143.
<https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.009>
- Edwards, C., Heiblum, M., Tejeda, A. & Galindo, F. (2007). Experimental evaluation of attachment behaviors in owned cats. *Journal of Veterinary Behavior*, 2 (4), 119–125.
<https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.06.004>
- El Haj, M., Altintas, E., Chapelet, G., Kapogiannis, D. & Gallouj, K. (2020). High depression and anxiety in people with Alzheimer’s disease living in retirement homes during the covid-19 crisis. *Psychiatry Research*, 291, 113294.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113294>
- Evidensia (2020). *Tandproblem hos katt*.
<https://evidensia.se/djurvardguiden/tandproblem-hos-katt/> [2021-09-22]
- Fick, K.M. (1993). The influence of an animal on social interactions of nursing home residents in a group setting. *The American Journal of Occupational Therapy*. 47 (6), 529-534.
- Folkhälsomyndigheten (2020). *Konsekvenser för personer 70 år och äldre av smittskyddsåtgärder mot Covid-19*. (ART.NR 20168). Folkhälsomyndigheten.
- Folkhälsomyndigheten (2021). *Hur har folkhälsan påverkats av Covid-19-pandemin?*. (ART.NR 21022). Folkhälsomyndigheten.
- Friedmann, E., Katcher, A.H., Lynch, J.J. & Thomas, S.A. (1980). Animal companions and one-year survival of patients after discharge from a coronary care unit. *Public Health Reports*, 95 (4), 307–312
- Friedmann, E. & Son, H. (2009). The human–companion animal bond: How humans benefit. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 39 (2), 293–326. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.10.015>

- Friedmann, E. & Thomas, S.A. (1995). Pet ownership, social support, and one-year survival after acute myocardial infarction in the Cardiac Arrhythmia Suppression Trial (CAST). *The American Journal of Cardiology*, 76 (17), 1213–1217.
[https://doi.org/10.1016/S0002-9149\(99\)80343-9](https://doi.org/10.1016/S0002-9149(99)80343-9)
- Gaudreault, N.N., Trujillo, J.D., Carossino, M., Meekins, D.A., Morozov, I., Madden, D.W., Indran, S.V., Bold, D., Balaraman, V., Kwon, T., Artiaga, B.L., Cool, K., García-Sastre, A., Ma, W., Wilson, W.C., Henningson, J., Balasuriya, U.B.R. & Richt, J.A. (2020). SARS-CoV-2 infection, disease and transmission in domestic cats. *Emerging Microbes & Infections*, 9 (1), 2322–2332.
<https://doi.org/10.1080/22221751.2020.1833687>
- Halfmann, P.J., Hatta, M., Chiba, S., Maemura, T., Fan, S., Takeda, M., Kinoshita, N., Hattori, S., Sakai-Tagawa, Y., Iwatsuki-Horimoto, K., Imai, M. & Kawaoka, Y. (2020). Transmission of SARS-CoV-2 in domestic cats. *New England Journal of Medicine*, 383 (6), 592–594. <https://doi.org/10.1056/NEJMc2013400>
- Handlin, L., Nilsson, A., Lidfors, L., Petersson, M., & Uvnäs-Moberg, K. (2018). The effects of a therapy dog on the blood pressure and heart rate of older residents in a nursing home. *Anthrozoös*, 31(5), 567-576.
<https://doi.org/10.1080/08927936.2018.1505268>
- Hanson, L.Å. (1985). Atopic allergies and contact allergies. I: Hanson, L.Å & Wigzell, H (red.) *Immunology*. London: Butterworths. 198-209.
- Heath, S.E. (2007). Behaviour problems and welfare. I: Rochlitz, I (red.). *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands. 91-118.
- Hoffmann, A.O.M., Lee, A.H., Wertenauer, F., Ricken, R., Jansen, J.J., Gallinat, J. & Lang, U.E. (2009). Dog-assisted intervention significantly reduces anxiety in hospitalized patients with major depression. *European Journal of Integrative Medicine*, 1 (3), 145–148. <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2009.08.002>
- Hossain, M.M., Sultana, A. & Purohit, N. (2020). Mental health outcomes of quarantine and isolation for infection prevention: A systematic umbrella review of the global evidence. *Epidemiology and Health*, e2020038.
<https://doi.org/10.4178/epih.e2020038>
- IVO (2019). Särskild boendeform för äldre (SoL). <https://www.ivo.se/tillstand/sol-och-lss-tillstand/sarskild-boendeform-for-aldre/> [2022-01-11]
- Jegatheesan, B., Beetz, A., Ormerod, E., Johnson, R., Fine, A., Yamazaki, K., Dudzik, C., Garcia, R.M., Winkle, M., Choi, G. (2014/2018). The IAHAIO definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved in AAI. *International Association of Human-Animal Interaction Organization*.
<https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/01/iahaio-white-paper-2018-english.pdf>
- Jeziarski, T., Camerlink, I., Peden, R.S.E., Chou, J.-Y., Sztandarski, P. & Marchewka, J. (2021). Cat owners' perception on having a pet cat during the COVID-19 pandemic. *PLOS ONE*, 16 (10), e0257671.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257671>

- Jonson, I. (2019). *Hälsostatus hos katter på svenska äldreboenden*. (Avancerad nivå, A2E) Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa/Veterinärprogrammet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-10671>
- Lauzi, S., Stranieri, A., Giordano, A., Lelli, D., Elia, G., Desario, C., Ratti, G., Decaro, N. & Paltrinieri, S. (2021). Do dogs and cats passively carry SARS-CoV-2 on hair and pads? *Viruses*, 13 (7), 1357. <https://doi.org/10.3390/v13071357>
- Layton, C.T. (1999). Pasteurella multocida meningitis and septic arthritis secondary to a cat bite. *The Journal of Emergency Medicine*, 17 (3), 445–448. [https://doi.org/10.1016/S0736-4679\(99\)00004-9](https://doi.org/10.1016/S0736-4679(99)00004-9)
- Le Roux, M.C. & Kemp, R. (2009). Effect of a companion dog on depression and anxiety levels of elderly residents in a long-term care facility. *Psychogeriatrics*, 9 (1), 23–26. <https://doi.org/10.1111/j.1479-8301.2009.00268.x>
- Läkemedelsboken (2018). *Atopi, allergi och överkänslighet*. https://lakemedelsboken.se/kapitel/allergiska-och-immunologiska-tillstand/allergiska-och-immunologiska-tillstand.html#p1_4 [2021-11-24]
- McAloose, D., Laverack, M., Wang, L., Killian, M.L., Caserta, L.C., Yuan, F., Mitchell, P.K., Queen, K., Mauldin, M.R., Cronk, B.D., Bartlett, S.L., Sykes, J.M., Zec, S., Stokol, T., Ingberman, K., Delaney, M.A., Fredrickson, R., Ivančić, M., Jenkins-Moore, M., Mozingo, K., Franzen, K., Bergeson, N.H., Goodman, L., Wang, H., Fang, Y., Olmstead, C., McCann, C., Thomas, P., Goodrich, E., Elvinger, F., Smith, D.C., Tong, S., Slavinski, S., Calle, P.P., Terio, K., Torchetti, M.K. & Diel, D.G. (2020). From people to panthera: Natural SARS-CoV-2 infection in tigers and lions at the Bronx zoo. *mBio*, 11 (5), e02220-20. <https://doi.org/10.1128/mBio.02220-20>
- Mellor, D.J. (2016). Updating animal welfare thinking: Moving beyond the “Five Freedoms” towards “A Life Worth Living”. *Animals*, 6 (3), 21. <https://doi.org/10.3390/ani6030021>
- Mubanga, M., Byberg, L., Nowak, C., Egenvall, A., Magnusson, P.K., Ingelsson, E. & Fall, T. (2017). Dog ownership and the risk of cardiovascular disease and death – a nationwide cohort study. *Scientific Reports*, 7 (1), 15821. <https://doi.org/10.1038/s41598-017-16118-6>
- Nordgren, L. & Engström, G. (2014). Animal-assisted intervention in dementia: Effects on quality of life. *Clinical Nursing Research*, 23 (1), 7–19. <https://doi.org/10.1177/1054773813492546>
- Nyberg, E. (2018). *Katter på svenska äldreboenden*. (Examensarbete 2018:22). Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa/Veterinärprogrammet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-9504>
- Odendaal, J.S.J. (2000). Animal-assisted therapy — magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research*, 49 (4), 275–280. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(00\)00183-5](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(00)00183-5)

- Odendaal, J.S.J. & Meintjes, R.A. (2003). Neurophysiological correlates of affiliative behaviour between humans and dogs. *The Veterinary Journal*, 165 (3), 296–301. [https://doi.org/10.1016/S1090-0233\(02\)00237-X](https://doi.org/10.1016/S1090-0233(02)00237-X)
- Olm, D.D. & Houpt, K.A. (1988). Feline house-soiling problems. *Applied Animal Behaviour Science*, 20 (3), 335–345. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(88\)90057-3](https://doi.org/10.1016/0168-1591(88)90057-3)
- Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M.-J., Patil, G. & Ihlebæk, C. (2016). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia: a cluster randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 31 (12), 1312–1321. <https://doi.org/10.1002/gps.4436>
- Quaranta, A., d’Ingeo, S., Amoroso, R. & Siniscalchi, M. (2020). Emotion recognition in cats. *Animals*, 10 (7), 1107. <https://doi.org/10.3390/ani10071107>
- Qureshi, A.I., Memon, M.Z., Vazquez, G. & Suri, M.F.K. (2009). Cat ownership and the risk of fatal cardiovascular diseases. Results from the second national health and nutrition examination study mortality follow-up study. *Journal of Vascular and Interventional Neurology*, 2 (1), 132–135
- Ramos, D. & Mills, D.S. (2009). Human directed aggression in Brazilian domestic cats: Owner reported prevalence, contexts and risk factors. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 11 (10), 835–841. <https://doi.org/10.1016/j.jfms.2009.04.006>
- Ratschen, E., Shoesmith, E., Shahab, L., Silva, K., Kale, D., Toner, P., Reeve, C. & Mills, D.S. (2020). Human-animal relationships and interactions during the Covid-19 lockdown phase in the UK: Investigating links with mental health and loneliness. (Triberti, S., red.) *PLOS ONE*, 15 (9), e0239397. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0239397>
- Regeringen (2020). *Nationellt besöksförbud på äldreboenden*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/03/nationellt-besoksforbud-pa-aldreboenden/> [2021-09-10]
- Rieger, G. & Turner, D.C. (1999). How depressive moods affect the behavior of singly living persons toward their cats. *Anthrozoös*, 12 (4), 224–233. <https://doi.org/10.2752/089279399787000066>
- Rochlitz, I. (2007). Housing and welfare. I: Rochlitz, I (red.). *The Welfare of Cats*. Dordrecht: Springer Netherlands. 177-203.
- Rodrigo-Claverol, M., Malla-Clua, B., Marquilles-Bonet, C., Sol, J., Jové-Naval, J., Sole-Pujol, M. & Ortega-Bravo, M. (2020). Animal-assisted therapy improves communication and mobility among institutionalized people with cognitive impairment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17 (16), 5899. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165899>
- Sailleau, C., Dumarest, M., Vanhomwegen, J., Delaplace, M., Caro, V., Kwasiborski, A., Hourdel, V., Chevaillier, P., Barbarino, A., Comtet, L., Pourquier, P., Klonjkowski, B., Manuguerra, J.-C., Zientara, S. & Le Poder, S. (2020). First detection and genome

- sequencing of SARS-CoV-2 in an infected cat in France. *Transboundary and Emerging Diseases*, 67 (6), 2324–2328. <https://doi.org/10.1111/tbed.13659>
- Schantz, P.M. (1990). Preventing potential health hazards incidental to the use of pets in therapy. *Anthrozoös*, 4 (1), 14–23. <https://doi.org/10.2752/089279391787057369>
- Schulz, C., Wylezich, C., Wernike, K., Gründl, M., Dangel, A., Baechlein, C., Hoffmann, D., Röhrs, S., Hepner, S., Ackermann, N., Sing, A., Pink, I., Länger, B., Volk, H.A., Becher, P., Sutter, G., Neubauer-Juric, A., Köckritz-Blickwede, M. von, Beer, M. & Volz, A. (2021). Prolonged SARS-CoV-2 RNA shedding from therapy cat after cluster outbreak in retirement home. *Emerging Infectious Diseases Journal*, 27 (7), 1974–1976. <https://doi.org/10.3201/eid2707.204670>
- Sellers, D.M. (2006). The evaluation of an animal assisted therapy intervention for elders with dementia in long-term care. *Activities, Adaptation & Aging*, 30 (1), 61–77. https://doi.org/10.1300/J016v30n01_04
- Shi, J., Wen, Z., Zhong, G., Yang, H., Wang, C., Huang, B., Liu, R., He, X., Shuai, L., Sun, Z., Zhao, Y., Liu, P., Liang, L., Cui, P., Wang, J., Zhang, X., Guan, Y., Tan, W., Wu, G., Chen, H. & Bu, Z. (2020). Susceptibility of ferrets, cats, dogs, and other domesticated animals to SARS–coronavirus 2. *Science (New York, N.Y.)*, 368 (6494), 1016–1020. <https://doi.org/10.1126/science.abb7015>
- Socialstyrelsen (2020a). *Vård och omsorg om äldre*. (Lägesrapport: ART.NR 2020-3-6603). Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2018a). *Vård och omsorg vid demenssjukdom*. (Nationella riktlinjer: ART.NR 2018-3-1). Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2018b). *Psykisk ohälsa hos personer 65 år och äldre*. (Öppna jämförelser: ART.NR 2018-9-12). Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2020b). *Vad tycker de äldre om äldreomsorgen*. (2020-09-23 Art.nr: 2020-9-6901). Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-9-6901.pdf>
- Socialstyrelsen (2021). *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2020*. (2021-04-28 Art.nr: 2021-4-7358). Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/statistik/2021-4-7358.pdf>
- Stammbach, K.B. & Turner, D.C. (1999). Understanding the human-cat relationship: Human social support or attachment. *Anthrozoös*, 12 (3), 162–168. <https://doi.org/10.2752/089279399787000237>
- Stasi, M.F., Amati, D., Costa, C., Resta, D., Senepa, G., Scarafioiti, C., Aimonino, N. & Molaschi, M. (2004). Pet-therapy: A trial for institutionalized frail elderly patients. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 38, 407–412. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2004.04.052>
- Svenskt demenscentrum (2020). *Fakta om demens*. <https://demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Vad-ar-demens> [2020-09-10]

- Temmam, S., Barbarino, A., Maso, D., Behillil, S., Enouf, V., Huon, C., Jaraud, A., Chevallier, L., Backovic, M., Pérot, P., Verwaerde, P., Tiret, L., van der Werf, S. & Eloit, M. (2020). Absence of SARS-CoV-2 infection in cats and dogs in close contact with a cluster of COVID-19 patients in a veterinary campus. *One Health*, 10, 100164. <https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2020.100164>
- Thodberg, K., Sørensen, L.U., Christensen, J.W., Poulsen, P.H., Houbak, B., Damgaard, V., Keseler, I., Edwards, D. & Videbech, P.B. (2016b). Therapeutic effects of dog visits in nursing homes for the elderly. *Psychogeriatrics*, 16 (5), 289–297. <https://doi.org/10.1111/psyg.12159>
- Thodberg, K., Sørensen, L.U., Videbech, P.B., Poulsen, P.H., Houbak, B., Damgaard, V., Keseler, I., Edwards, D. & Christensen, J.W. (2016a). Behavioral responses of nursing home residents to visits from a person with a dog, a robot seal or a toy cat. *Anthrozoös*, 29 (1), 107–121. <https://doi.org/10.1080/08927936.2015.1089011>
- Turner, D.C., Rieger, G. & Gygas, L. (2003). Spouses and cats and their effects on human mood. *Anthrozoös*, 16 (3), 213–228. <https://doi.org/10.2752/089279303786992143>
- Vitale Shreve, K.R., Mehrkam, L.R. & Udell, M.A.R. (2017). Social interaction, food, scent or toys? A formal assessment of domestic pet and shelter cat (*Felis silvestris catus*) preferences. *Behavioural Processes*, 141, 322–328. <https://doi.org/10.1016/j.beproc.2017.03.016>
- Wall, M., Cave, N.J. & Vallee, E. (2019). Owner and cat-related risk factors for feline overweight or obesity. *Frontiers in Veterinary Science*, 6, 266. <https://doi.org/10.3389/fvets.2019.00266>
- Wass, E. (2019). *Hemlösa katter som djurunderstödd insats på äldreboenden – ett win-win-upplägg*. (Grundnivå, G2E). Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för husdjurens miljö och hälsa/Etologi och djurskydd - kandidatprogram. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:slu:epsilon-s-10685>
- Wells, Y. & Rodi, H. (2000). Effects of pet ownership on the health and well-being of older people. *Australasian Journal on Ageing*, 19 (3), 143–148. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6612.2000.tb00167.x>
- Westling, K., Farra, A., Cars, B., Ekblom, A., Sandstedt, K., Settergren, B., Wretling, B. & Jorup, C. (2006). Cat bite wound infections: A prospective clinical and microbiological study at three emergency wards in Stockholm, Sweden. *Journal of Infection*, 53 (6), 403–407. <https://doi.org/10.1016/j.jinf.2006.01.001>
- Öhlund, M., Palmgren, M. & Holst, B.S. (2018). Overweight in adult cats: a cross-sectional study. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 60 (1), 5. <https://doi.org/10.1186/s13028-018-0359-7>

Tack

Ett stort tack riktas till alla äldreboenden som tagit sig tid till att svara på enkäten och bidragit till att detta examensarbete kunnat genomföras. Ett extra stort tack riktas till de två äldreboenden som lät mig besöka deras katt för en klinisk undersökning och frågor. Ett tack riktas även till min handledare som hjälpt mig ta fram frågor till enkäten, gett värdefull feedback och hjälpt arbetet framåt; och till familj som hjälpt till att korrekturläsa enkäten och delar av arbetet.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Detta examensarbete har haft som syfte att undersöka förekomsten av djur, med inriktning på djurslaget katt och hur katterna påverkar de äldre, på äldreboenden i Uppsala och Stockholms län. För att få information har en enkät skickats ut till äldreboenden inom länen. Arbetet har även haft som syfte att dels försöka ta reda på hur och om Covid-19-pandemin påverkat djurverksamheten på äldreboendena och dels se över katterna mående och välfärd.

En femtedel av Sveriges befolkning är idag 65 år eller äldre. Utöver demenssjukdomar är psykisk ohälsa och ensamhet något som många av de äldre i Sverige lider av. Psykisk ohälsa har visats vara större i gruppen ”personer över 65 år” än ”personer mellan 18 och 65 år”. Depression har visats vara lika vanlig hos äldre som demens. Symptom på psykisk ohälsa kan vara trötthet, svårighet att sova och sämre koncentrationsförmåga. Till följd av den pågående pandemin infördes besöksförbud på alla landets äldreboenden. Studier som gjorts under pandemin har visat att isolering och karantän lett till en sämre mental hälsa och mående hos de som isolerats.

Djurunderstödda insatser, som exempelvis djurunderstödd terapi, har visats vara framgångsrikt för människans mående. Det finns studier som visar att människor känner minskad ensamhetskänsla, minskad depression, minskad ångest, minskad ilska och får en ökad livskvalité till följd av djurunderstödda insatser. Det har även visats att kontakt med djur ger en ökad utsöndring av flertalet positiva hormoner och att blodtrycket minskar. Människan påverkas positivt både psykiskt och fysiskt av kontakt med djur. Att använda djurunderstödda insatser på äldreboenden kan därmed öka måendet och livskvalitén för de äldre.

Det är däremot inte alla studier som gjorts som visat på fördelar med djurunderstödda insatser. Det finns studier som inte sett någon påverkan alls av djurens närvaro på äldreboenden. En studie såg även att djurägare hade en större känsla av ensamhet än de utan djur, och en annan studie såg att vissa personer fick en högre grad av depression efter att de träffat en hund. Utöver den direkta påverkan på människans mående innebär djur även andra risker. Det finns sjukdomar som kan spridas mellan människa och djur, så kallade zoonoser, och vid användning av djur på äldreboenden krävs strikta hygienregler och god handhygien för att minska risken för sjukdom. Även allergi och bit- eller rivskador kan uppkomma till följd av djuren.

Vid förekomst av katt på äldreboenden är det inte bara de äldres mående som måste tillgodoses, även kattens välfärd och mående måste prioriteras. Katter är sociala djur som kan skapa en stark anknytning till sin ägare. Men då de spenderar stora delar av dagen åt att vila krävs bra och tillräckligt många ytor för dem att vila på, och även platser där katten kan gå undan vid behov. Vid förändringar i kattens miljö eller vid dålig katt-människorelation kan katten känna stress. Stress är en faktor som bidrar till minskad välfärd för katten och som kan leda till problembeteenden hos katten. Dessa beteenden kan vara att katten visar aggression och att den kissar eller lämnar avföring på fel ställen.

Under pandemin har nygjorda studier visat att djur bidragit till bättre psykiskt mående hos sin ägare. Studier har sett att djurägare kan smitta sina katter med Covid-19, men katterna får sällan symptom på sjukdom och lider inte av smittan. Studier på försöksdjur har även visat att katter kan smitta varandra. Inga studier har däremot sett att katter kan smitta människor.

Resultaten från en enkät som skickades ut visar att många äldreboenden har eller har haft djurverksamhet på boendet. Av de som svarat har 25 äldreboende angett att de har djur boende hos sig, 31 boenden att de har djur på besök och 23 boenden att de anordnar besök till djur. Hos de som tidigare har haft djur angav 21 boenden att de har haft djur boende permanent hos sig, 33 boenden att de har haft besöksdjur och 20 boenden att de förut har anordnat besök till djur. Katt är det vanligaste djuret som bor på boendet, följt av höns och akvariefiskar. Hund är vanligaste djuret på besök, följt av häst. Äldreboenden som besöker djur besöker främst lantbrukets djur, höns, häst och hund. Andra djurslag som förekommer i svaren är kanariefågel, undulat, nymfparakit, alpacka, orm, spindel, kanin och marsvin. Det är alltså ett flertal olika djurslag som förekommer inom äldreboendenas verksamhet.

De flesta djuren som bor på boendet har kommit via de boende eller personalen. För djurslaget katt var det vanligast att katten kom med de boende. Äldreboenden med katt har rapporterat att katten ger de äldre sällskap, ger glädje, underhållning, trygghet, minskad ensamhetskänsla, ökat välmående, en bättre boendemiljö och att de bidrar till lugn hos de äldre. Ingen allergi eller obehag har rapporterats hos de äldre till följd av katten. Katterna har däremot rapporterats ge allergi och obehag hos personal hos några äldreboenden, och en del äldreboenden har angett att katten ger extra arbete för personalen.

Katterna har i stor grad rapporterats vara friska. Fem, av 16, äldreboenden som har katt har behövt söka veterinärvård. Anledningarna till att vård behövt sökas har varierat. De flesta katterna är mellan fem och 10 år gamla, och de flesta är blandraskatter. Två katter på två olika äldreboenden besöktes. Båda katterna var välskötta, friska och överlag väldigt fina. Den enda avvikelser som sågs var minimal mängd tandsten hos den ena katten.

Fyra äldreboenden med katt har sett en ökad risk för spridning av Covid-19 till de äldre eller personal till följd av katten. Ett äldreboende har valt att inte skaffa en

ny katt på grund av risk för ökad smittspridning. Pandemin har även påverkat besöksdjursverksamheten. Pandemin har påverkat djurverksamheten då hårdare hygienregler införts, rutiner kring var djuren får vistas har ändrats och tillåtelse av djur på boendet förbjudits.

Katter har, både i detta examensarbete och tidigare studier, visats ha en positiv påverkan på äldre. Så länge allergi, bit- och rivskador och övriga olyckor ej drabbar de äldre till följd av katten är katten en tillgång för våra äldreboenden. Det största problemet verkar vara allergi, skador eller obehag hos personal. Att skaffa katter som är anpassade till boendet, utse avsedda personer ur personalen att ta hand om katten och att utbilda personal och eventuellt ge dem möjlighet att arbeta på andra avdelningar kan vara ett sätt att bibehålla god arbetsmiljö för personalen samtidigt som man har katt på boendet. Katt på äldreboenden är en tillgång. Lyckas äldreboendet lösa omvårdnad av katt så att det finns resurser för att sköta katten, samtidigt som man bibehåller en god arbetsmiljö för personalen, är katt på äldreboende något som troligtvis kommer förbättra många äldres mående och välfärd.

Då pandemin drabbade våra äldreboenden hårt är det förståeligt att de som sett en risk för att djur ska sprida Covid-19 valt att förbjuda eller stoppa djurverksamheter på boendet. Det finns däremot inga studier i dagsläget som tyder på att djur som katt och hund bidrar till smittspridningen, även om katter har visats kunna smittas och bära på viruset. Då besöksdjursverksamheten är beroende av att djuret kommer med en förare är det förståeligt att besöken behövt ställas in. Då är permanent boende djur bättre på så sätt att de redan bor på äldreboendet och därför ej kräver en förare. Permanent boende djur, som katt, kan ha haft en extra viktig roll under pandemin då anhöriga och familj ej kunnat besöka de äldre. Katterna kan ha förbättrat måendet för de äldre och minskat känslan av ensamhet och avskildhet.

Sammanfattningsvis är katter på äldreboenden en stor tillgång för de boende, och upplevs av personal ha en positiv påverkan på de äldre. Trots att pandemin har påverkat förekomsten av djurverksamhet på äldreboenden har inget boende behövt göra sig av med sin katt. Katternas välfärd och mående påverkas inte negativt av att de bor på ett äldreboende, så länge de sköts om och tas om hand om av personalen.